

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE YARGI BAĞIMSIZLIĞI

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

İsrafil ÇELEBİ

Ankara 2024

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE YARGI BAĞIMSIZLIĞI

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

İsrafil ÇELEBİ

Proje Danışmanı
Prof. Dr. Barış ÖVGÜN

Ankara 2024

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNEM PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Enstitünüz Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı 23942312 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi İsrail Çelebi'nin "Türkiye'de Yargı Bağımsızlığı" "Independence of Judiciary in Turkey" adlı tezsiz yüksek lisans dönem projesi tarafımda değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI

BAŞARISIZ

bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun, dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce *Öğrenci İşleri Bilgi Sistemi*'ne (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

TARİH: 27.06.2024

Prof. Dr. Barış ÖVGÜN

UYARI: Değerlendirme Formu'na, 2 adet proje CD'si (PDF formatında) eklenecektir.

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Prof. Dr. Barış ÖVGÜN danışmanlığında hazırladığım “TÜRKİYE’DE YARGI BAĞIMSIZLIĞI (Ankara 2024)” adlı dönem projesindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucunu kabul edeceğimi beyan ederim.

27/06/2024

İsrafil ÇELEBİ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
1.GİRİŞ.....	1
2.GENEL BİLGİLER	4
2.1.Yargı Bağımsızlığı.....	4
2.1.1.Yargının Hukuki ve Fiili Bağımsızlığı	8
2.1.2.Yargı Bağımsızlığı İlkesinin Anayasal ve Yasal Çerçevesi	9
2.2.Kurumsal Bağımsızlık Teminatı: Hâkimler ve Savcılar Kurulu	12
2.3.Hâkim Adaylarının Seçimi, Eğitimi ve Atanmalarına İlişkin Teminat	13
2.4.Hâkimlerin Coğrafi Teminatı.....	15
2.5.Savcılık Sınıfına Atanmama Teminatı	17
2.6.Hâkimlerin Adalet Bakanlığına Karşı Bağımsızlık Teminatı	18
2.7.Yargının Tarafsızlığı.....	20
3.TÜRKİYE'DE YARGININ BAĞIMSIZ OLMADIĞINI GÖSTEREN OLAYLARIN İNCELENMESİ VE YORUMLANMASI.....	23
3.1.Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Çoğunun Cumhurbaşkanınca Atanması.....	233
3.2.HSK, Yargıtay, Danıştay ve İstinaf Mahkemesi Üyelerinin Atanmasında Siyasi Ağırlığın Etkin Olması	244
3.3.Türkiye'de Mahkemelerin Vermiş Olduğu Hukuksuz Kararlar	26
3.3.1. Hatay Milletvekili Can Atalay'la İlgili Olarak "Hak İhlali" Kararı.....	26
3.3.2. Ekrem İmamoğlu Kararı	28
3.3.3.28 Şubat Davası Sanıkları Af Kararı.....	29
3.3.4.Osman Kavala Kararı	31
4.TARTIŞMA	35
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	40
KAYNAKÇA.....	43
ÖZET.....	46
ABSTRACT	47

1.GİRİŞ

Türkiye’de uzun yıllardır yargı bağımsızlığı konusunun tartışmaların odağı içerisinde yer aldığı belirlenmiştir. Yaşanan bu tartışmalar sebebiyle yargının tarafsızlığı, siyasi etkilerden arındırılması ile adil yargılama süreçlerinin sağlanması temek ilkeler çerçevesinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Yargı bağımsızlığı; yargı organlarının yasama ve yürütme organlarından, siyasi baskı ve diğer dış etkilerden bağımsız olarak karar verme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Demokratik toplumun temel taşlarından biri hukukun üstünlüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımsız bir yargı sistemi; vatandaşların adalet arayışı içerisinde haklarını koruyan ve güvенеbildiği bir mekanizma olarak açıklanmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu’ndan Cumhuriyet’e geçişin sağlanması ile birlikte birçok reformun yapıldığı belirlenmiştir. Bu reformlar özellikle yargı sistemi üzerinedir. Bu yargı sistemi içerisinde modern ve laik normların benimsendiği tespit edilmiştir. Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren yargı bağımsızlığı önemli bir hedef olarak karşımıza çıkmaktadır.

1980 yılı içerisinde yaşanan Askeri Darbe sonrasında oluşturulmuş olan Anayasa ile yargının bağımsızlığının güvence altına alınmaya çalışıldığı görülmektedir. Darbe sonrası dönem içerisinde özellikle yargı ve yürütme arasında karmaşık bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

1982 Anayasası ile birlikte bazı hükümlerin yargı bağımsızlığı konusunda önemli eleştirilere sebep olduğu görülmektedir.

AK Parti’nin iktidara gelmesi ile birlikte yargı sisteminde reformlar yapılmış ve özellikle AB’ye üyelik süreci içerisinde yargı bağımsızlığını güçlendirmeye yönelik adımlar atıldığı belirlenmiştir. Zaman içerisinde yargı üzerindeki siyasi etkiler ve tartışmaların yeniden gündeme geldiği görülmektedir.

Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) Adalet Bakanı, Adalet Bakan Yardımcısı ve on üç üyeden oluşmaktadır. Buradaki üyelerin büyük bir çoğunluğu TBMM ve Cumhurbaşkanlığı tarafından atanmaktadır. HSK’nın yapısı ve yargı üzerindeki yasama

ve yürütme organlarının etkisi sebebiyle eleştirilmektedir. Burada özellikle Cumhurbaşkanı'nın ve TBMM'nin üye atama yetkisinin yargının bağımsızlığına gölge düşürdüğü iddiaları bulunmaktadır.

Yargıtay ve Danıştay üyelerinin seçimi HSK tarafından yapılmaktadır. HSK'nın yapısı göz önüne alındığında, bu atamalarda siyasi etkilerin olabileceği endişesi dile getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi üyelerinin bir kısmı Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Bu durum, yüksek yargı organlarında da siyasi etkinin varlığına işaret eder.

Türkiye'de gazeteciler, muhalif siyasetçiler ve sivil toplum liderlerine yönelik davalar, yargı bağımsızlığı konusunda ciddi eleştirilere neden olmuştur. Bu tür davalar, yargının siyasi baskı altında olduğu ve muhalefeti susturmak için kullanıldığı eleştirilerini beraberinde getirmiştir.

Türkiye, AB üyelik süreci kapsamında yargı bağımsızlığı konusunda reformlar yapma taahhüdünde bulunmuştur. Ancak, son yıllarda AB ve Avrupa Konseyi, Türkiye'nin yargı bağımsızlığı konusunda geri adım attığı yönünde raporlar yayımlamıştır.

Uluslararası insan hakları kuruluşları, Türkiye'deki yargı bağımsızlığının zayıfladığını ve yargının siyasi baskı altında olduğunu sıkça raporlamaktadır.

Yargı bağımsızlığını güçlendirmek için kapsamlı yargı reformlarına ihtiyaç vardır. Bu reformlar, HSK'nın yapısının değiştirilmesi, yargıçların ve savcılarının atama süreçlerinin şeffaflaştırılması ve siyasi etkilerden arındırılması gibi unsurları içermelidir.

Türkiye'nin uluslararası hukuk normlarına ve insan hakları standartlarına uyum sağlaması, yargı bağımsızlığının güçlendirilmesine katkıda bulunabilmektedir.

Sivil toplum kuruluşları ve bağımsız medya, yargı bağımsızlığının savunulmasında önemli bir rol oynayabilmektedir. Bu aktörlerin güçlendirilmesi, yargı üzerindeki siyasi baskıların azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

Yargı bağımsızlığı, demokratik bir toplumun temel taşlarından biridir ve Türkiye'de bu konuda süregelen tartışmalar, yargının tarafsız ve adil bir şekilde işleyebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Reformlar ve politikalar, yargı bağımsızlığını güçlendirmek için hayata geçirilmelidir. Bu, hukukun üstünlüğü ve demokratik değerlerin korunması açısından kritik öneme sahiptir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Yargı Bağımsızlığı

Hukuk devletinin en temel özelliği kuvvetler ayrılığını şekillendiren yargının bağımsız olması olarak belirlenmiştir. Bağımsız bir yargı ile hukuk devleti kendisini güvence altına alabilmektedir. İnsanların hak ve özgürlüklerinin en temel koruyucusu olarak yargı erki görülmektedir. Gerçek anlamda bağımlı olan yargının yargı olması mümkün değildir. Bu nedenle adalet sağlanamaz. Bağımsız olmayan yargı gerçek yargı değildir, adaleti sağlaması mümkün olamaz. Bu özellikten mahrum olan yargının güdümlü, diğer kuvvetlerin egemenliği altında ve onlara bağımlı olduğu görülmektedir.

Yargı bağımsızlığı demokrasinin ögesi konumundadır. Burada yürütme ve yasama güçlerinin tesiri altından çıkarılarak devam ettirilmesi sağlanmalıdır. Bağımsızlık sadece diğer güçlerin etkisinden çıkarılarak kazanılabilmektedir ve adaletin sadece bağımsız yargı ile sağlandığı görülmektedir¹.

Bir devletin demokratik olabilmesi için hukukun doğru bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Bu sebeple her türlü etkiye kapalı ve salt hukukun nesnel mantığına göre hareket edilmesi sağlanmalıdır. Burada bağımsızlık özellikle diğer güçlerin etkisi altından kurtararak kazanılmaktadır, bu şekilde adaletin bağımsız bir yargı ile sağlandığı görülmektedir². Bir ülke içerisinde demokratik bir devlet olmak için özellikle hukukun doğru bir şekilde uygulanması, her türlü etkiye kapalı olarak salt hukukun nesnel mantığına göre karar verme ve bunun yanında yansız bir yargıya ihtiyaç bulunmaktadır.

Yargının bağımsızlığının sağlanabilmesi için yargının yürütme, yasama ve diğer tüm güçlerin etkisinden kurtulması gerekmektedir. Bu şekilde adalet gerçekleşmektedir. Yargı sürecini yöneten bireyin herhangi bir baskı altında kalmadan mevzuat ve vicdanı ile yargılama yapmasının geçirmiş olduğu durum yargı bağımsızlığının temelini oluşturmaktadır³. Hâkimlerin yargı süreci içerisinde

---

¹ Hasan Tahsin Fendoğlu (2010). *Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı*, Ankara: Yetkin Basımevi, s.87.

² Sami Selçuk (2007). *Bağımsız Yargı Özgür Düşünce*, 1. Baskı, Ankara: İmge Kitapevi, s.37.

³ Fendoğlu, a.g.e., s.71.

kararlarını verirken herhangi bir kurum ve kişiye bağılı kalmadan tarafsız ve ön yargısız şekilde hareket etmesi sağlanmalıdır. Bir ülke içerisinde yargı teminatlı, bağımsız ve tarafsız olmazsa bu durumda demokrasi içi boş bir kavram durumuna gelmektedir⁴.

Yargı erkinin tarafsız ve bağımsız olması durumunda topluma karşı almış olduğu sorumluluğun gereğini düzgün bir şekilde yerine getirmektedir. Yargı organın bağımsızlığı; idarenin hukuka bağılılığının denetlenmesi ve yasaların anayasaya uygunluğu açısından büyük bir önem taşımaktadır. Yargı faaliyetini sağlamlaştıracak olan ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar;

- Yargı bağımsızlığı,
- Hâkimlik teminatı olarak belirlenmiştir.

Yürütme ve yasama altında kalan vatandaşların haklarını korumak ve onları gözetebilmek için yargı erkinin bağımsız olmak zorunda olduğu belirlenmiştir.

Bağımsız olmayan yargı organı varsa bu durumda idareden ayrı bir kolluk, ara mahkeme, bilirkişilik kurumu ile adli tıp kurumları bulunmamaktadır. Yargıda yaşanan sorunlar şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar;

- Yargı personelinin yetersiz olması,
- Yargı personelinin yükünün ağır olması,
- Ülkedeki hukuk eğitiminin tartışmalı olması, çok fazla Hukuk Fakültesi açılması,
- Uygulama öncesinde Adalet Akademisi gibi kurumlardan yoksun, dünyadaki gelişmeleri takip edecek şekilde ağı kuramamış olması,
- Adalet Akademisi'nin sistematik olarak bütünlüğe kavuşamamış olması olarak belirlenmiştir^{5, 6}.

Hukukun üstünlüğünü belirleyen üç ilke şu şekilde belirlenmiştir. Bunlar;

- Bağımsız yargı,
- Güvenceli yargı,

---

⁴ Selçuk, a.g.e., s.39.

⁵ Selçuk, a.g.e., s.41.

⁶ Selçuk, a.g.e., s.45.

- Yansız yargı olarak sıralanmaktadır.

Toplum içerisinde bulunan güç odaklarının etkisi altında kalmaması açısından bağımsız, gelecekle ilgili şüphe duymaması nedeniyle güvenceli, teminatlı ve mutlak hukuk şuuru ile hareket etmesi nedeniyle güvenceli, teminatlı ve mutlak hukuk şuuru ile hareket edilmesi sonucunda tarafsız yargının hukukun üstünlüğünü kanıtlamaktadır. Bu şekilde bir yargının oluşması, devletin sağlıklı, toplumun dingin, bireyin sağlıklı ve huzurlu olması için getirilen çözüm olarak belirlenmiştir⁷.

Bağımsız yargı egemenliğin üçüncü ayağını oluşturmaktadır. Bu nedenle her türlü hükümet sistemi içerisinde demokratik olarak rejimlerin teminatının oluştuğu görülmektedir. Ülke içerisinde insan haklarının etkili bir şekilde korunması etkin bir yargı sistemi ile gerçekleşmektedir. Sadece kalkınmış toplumlar içerisinde hakların korunması lüks bir seçenek değildir. Bu durum aynı zamanda her bireyin eşit olarak faydalanılmasını gereken bir ihtiyaç olarak belirlenmiştir. Tarihsel süreç içinde yargının etkinliği müdahalelerden uzak kalarak bağımsızlığını koruma açısından sağlanabilmektedir⁸.

Yargı; ezilenlerin haklarını koruyan, hukuka uymayan kişilerin hukuk kurallarına uymaya teşvik eden ve bu şekilde hukuk üstünlüğünü sağlayan bir araç olarak tanımlanmaktadır. Devlet içinde bulunan bireylerin faaliyetleri hukuk filtresinden geçirilerek hukuksuz işlemlerden temizleyen ve düzeni meşru hale getiren kuvvet olarak görülmektedir. Eğer bir ülke içerisinde yargı; güvenceli, bağımsız ve yansız durumda değilse sistemde kirlenme meydana gelmektedir. Kirlenmenin oluşması durumunda toplumun düzeni bozulmaktadır⁹.

Yargının bağımsızlığı bir durum olarak görülmemekte bu durum diyalektik bir süreç olarak kabul edilmektedir. Hâkimler bağımsızlıklarını hissedip bunun bilincine vardıkları sürece yargı organının daha da bağımsız olacağı görülmektedir. Burada yargının sadece yürütme ve yasama erklerinden bağımsız olması yeterli değildir. Hâkimler yargılama süreci içerisinde başrole sahiptir. Bu nedenle hâkimlerin davaları

---

⁷ Selçuk, a.g.e., s.38.

⁸ Fevzi Demir, Zeynel Bakıcı, Serkan Çınarlı (2011). *Etkin Demokratik Hukuk Devleti*, İzmir: Orion Kitapevi, s.140-141.

⁹ Selçuk, a.g.e., s.39.

yürütülürken kendilerine olan güvenlerinin tam olması ve bağımsızlıklarının farkında olarak hareket etmeleri gerekmektedir. Dış bağımsızlık; yargı erkinin diğer erklerden ayrı olması olarak tanımlanmaktadır. Yargı görevini yürüten bireylerin duruşmalarda bu bilinçle hareket etme serbestisi ise iç bağımsızlık olarak adlandırılmaktadır¹⁰.

Yargının bağımsızlığının çok yönlü olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Hâkimlerin yargı görevlerini ifa etmeleri sırasında baskı altına alınmaması bireysel bağımsızlık olarak tanımlanmaktadır. Yargının bir bütün olarak yürütme ve yasama etkisi altında kalması durumu da kurumsal bağımsızlık olarak adlandırılmaktadır¹¹.

Yargının içinde bulunan hâkim ve savcılarının etki altında kalmasının önlenmesi iç bağımsızlık, yasama ve yürütme organlarının devlet dışında bulunan kitle iletişim, sivil toplum, kamuoyu, siyasi partiler ve davanın tarafları gibi diğer kurumlar ve kişilerin etkisi altında kalmasının önlenmesine de dış bağımsızlık adı verilmektedir.

Hâkimlerin ideolojik ve siyasi düşüncelerden bağımsız olması ve rüşvet almaması iç bağımsızlık olarak tanımlanmaktadır¹². Hâkimlerin özellikle kendilerinden kıdemli olan meslektaşları tarafından derecelendirilerek, değerlendirilmesi konusu iç bağımsızlığı önemli ölçüde etkilemektedir. Bir davada karar verecek olan hâkimin performansı değerlendirecek hâkimin fikirlerine asla ters düşmemesi, bundan gelecek öneri ve eleştirilerin direkt olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Güçler ayrılığı ilkesinin vücut bulmuş hali dış bağımsızlık olarak tanımlanmaktadır. Bir karar verilirken dışarıdan gelen etkilerin minimuma indirilmesini sağlamaktadır¹³.

Hâkimin diğer erkler karşısında bulunan özgürlüğü dış bağımsızlık olarak tanımlanmaktadır. Dış bağımsızlık; hâkimlerin meslek haklarının korunması ve özlük haklarının güvence altında olması anlamına gelmektedir¹⁴.

---

¹⁰ Yüksel Metin (2010). Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Anayasa Yargısı Dergisi*, S.27, s.226.

¹¹ Fatih Özkul (2016). Anayasalarımızda Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, *Ankara Barosu Dergisi*, s.212-213.

¹² John Ferejohn (1999). Independent Judges, Dependent Judiciary: Explaining Judicial Independence, *Southern California Law Review*, Jan.-March, 72(23), 250-352

¹³ Thomas Giegerich (2009). *Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Yönetimi Hakkında Rapor*, s.3-5.

¹⁴ Ferejohn, a.g.e., s.353-354.

Yargıda dış bağımsızlık; yargıyı diğer iki erkin emir ve talimatlarından korumak ve hâkimlerin sadece kanunlara bağılı olarak karar vermelerini sağlamak için çalışmaktadır.

2.1.1.Yargının Hukuki ve Fiili Bağımsızlığı

Yargının hukuki ve fiili bağımsızlığı, hukuk devleti ilkesi ve adil yargılama hakkının sağlanması için temel unsurlar olarak görülmektedir. Bu iki kavram, yargı organlarının herhangi bir dış baskı veya etki altında kalmadan, yalnızca hukuk kurallarına ve vicdanlarına göre karar verebilmelerini açıklamaktadır.

Hukuki bağımsızlık, yargının anayasa ve yasalar tarafından korunmasını ifade etmektedir. Bu çerçevede hukuki bağımsızlık içerisinde anayasal güvence, hâkim güvenceleri, mali bağımsızlık olarak açıklanmaktadır¹⁵.

Yargı organlarının bağımsızlığının anayasa ile teminat altına alınması gerekmektedir. Bu, yargıçların görevde kalma süreleri, atanma ve azledilme usulleri gibi konuların net ve güvence altına alınmış olması anlamına gelmektedir. Hâkimlerin atanma, terfi, nakil ve disiplin işlemleri bağımsız kurullar tarafından yürütülerek, siyasi etkilere kapalı şekilde gerçekleşmelidir. Yargı organlarının bütçeleri, yürütme organlarının müdahalesi olmaksızın bağımsız bir şekilde belirlenerek, yönetilmesi gerekmektedir¹⁶.

Fiili bağımsızlık, yargı organlarının günlük işleyişlerinde gerçekten bağımsız olarak hareket edebilmeleri anlamına gelmektedir. Bu, yargının dışarıdan gelecek herhangi bir baskı, tehdit veya müdahaleye karşı korunması demektir. Fiili bağımsızlık içerisinde baskıdan korunma, vicdani hürriyet ve idari özerklik bulunmaktadır¹⁷.

Hâkimlerin, kararlarını verirken herhangi bir siyasi, ekonomik veya toplumsal baskıya maruz kalmamaları gerekmektedir. Hâkimler sadece hukuka ve kendi

---

¹⁵ Burak Çelik (2012). *Hâkimler ve Savcılar Kurulu: Yapısal Açından Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, İstanbul: XII Levha Yayıncılık, s.11-13.

¹⁶ Levent Gönenç (2011). *Dünyada ve Türkiye'de Yüksek Yargı Kurulları*, Ankara: TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri, s.8-11

¹⁷Sibel İnceoğlu (2019). *Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Ekseninde Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı*, Çağdaş Devlette Yargının İşleyişi Çalıştayı, İstanbul: İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Genel Kamu Hukukçuları Topuluğu.

vicdanlarına göre hareket etme hürriyetine sahip olmalıdır. Yargı organları, idari işleyişlerinde yürütme organlarından bağımsız olarak karar alabilmelidir.

Yargının bağımsızlığı, adil yargılanma hakkının teminat altına alınması ve hukuk devletinin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Bağımsız bir yargı; hâkimlerin tarafsız kararlar vermesi, adaletin tesisi için gereklidir. Hukukun üstünlüğünün sağlanması, yargının bağımsızlığı ile mümkündür. Temel hak ve özgürlüklerin korunması, bağımsız yargı tarafından garanti altına alınmaktadır¹⁸.

Yargının hukuki ve fiili bağımsızlığı, demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Hukuki düzenlemelerle güvence altına alınan yargı bağımsızlığı, fiili olarak da uygulanmalı ve korunmalıdır. Bu, sadece hâkimlerin değil, toplumun tamamının hukukun üstünlüğüne olan güvenini pekiştirmektedir ve adaletin iyi bir şekilde yerine gelmesini sağlamaktadır¹⁹.

2.1.2.Yargı Bağımsızlığı İlkesinin Anayasal ve Yasal Çerçevesi

Yargının hukuki ve fiili bağımsızlığı, hukuk devleti ilkesi ve adil yargılama hakkının sağlanması için temel unsurlar olarak kabul edilmektedir. Bu kavram, yargı organlarının herhangi bir dış baskı veya etki altında kalmadan, yalnızca hukuk kurallarına ve vicdanlarına göre karar verebilmelerini ifade etmektedir²⁰.

Hukuki bağımsızlık, yargının anayasa ve yasalar tarafından korunmasını ifade etmektedir. Bu bağlamda hukuki bağımsızlık içerisinde anayasal güvence, hâkim güvenceleri ve mali bağımsızlık bulunmaktadır.

Yargı organlarının bağımsızlığı anayasa ile teminat altına alınmalıdır. Bu, yargıların görevde kalma süreleri, atanma ve azledilme usulleri gibi konuların net ve güvence altına alınmış olması anlamına gelmektedir. Hâkimlerin atanma, terfi, nakil ve disiplin işlemleri bağımsız kurullar tarafından yürütülmeli ve siyasi etkilere kapalı

---

¹⁸ Sibel İnceoğlu (2008). *Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., s.13-14.

¹⁹ Abdulkadir Yıldız (2020). *Yargının Tarafsızlığı*, İstanbul: XII Levha Yayıncılık, s.18-19.

²⁰ Ferman Demirkol (1991). *Yargı Bağımsızlığı*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, s.6-7.

olmalıdır²¹. Yargı organlarının bütçeleri, yürütme organlarının müdahalesi olmaksızın bağımsız bir şekilde belirlenmeli ve yönetilmelidir²².

Fiili bağımsızlık, yargı organlarının günlük işleyişlerinde gerçekten bağımsız olarak hareket edebilmeleri anlamına gelmektedir. Bu, yargının dışarıdan gelecek herhangi bir baskı, tehdit veya müdahaleye karşı korunması olarak görülmektedir. Fiili bağımsızlık içerisinde baskıdan korunma, vicdani hürriyet ile idari özerklik bulunmaktadır. Hâkimlerin kararlarını verirken herhangi bir siyasi, ekonomik veya toplumsal baskıya maruz kalmamaları gerekmektedir. Hâkimler sadece hukuka ve kendi vicdanlarına göre hareket etme hürriyetine sahip olmalıdır. Yargı organları, idari işleyişlerinde yürütme organlarından bağımsız olarak karar alabilmelidir²³.

Yargının bağımsızlığı, adil yargılanma hakkının teminat altına alınması ve hukuk devletinin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Bağımsız bir yargı hâkimlerin tarafsız olarak karar vermesini sağlamakta, hukukun üstünlüğünü sağlayarak, temel hak ve özgürlüklerin de bağımsız yargı tarafından garanti altına alınmasını sağlamaktadır.

Yargının hukuki ve fiili bağımsızlığı, demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsurlarındandır. Hukuki düzenlemelerle güvence altına alınan yargı bağımsızlığı, fiili olarak da uygulanmalı ve korunmalıdır. Bu, yalnızca hâkimlerin değil, toplumun tamamının hukukun üstünlüğüne olan güvenini pekiştirir ve adaletin tecellisini sağlamaktadır²⁴.

Yargı bağımsızlığı ilkesi, demokratik hukuk devletlerinin temel taşlarından biridir ve genellikle anayasa ve yasal düzenlemelerle güvence altına alınır. Bu ilkenin anayasal ve yasal çerçevesi, yargı organlarının tarafsız ve adil bir şekilde görev yapmalarını sağlamak için belirlenmiş kurallar ve prensiplerden oluşur.

Yargı bağımsızlığı genellikle anayasal düzenlemelerle teminat altına alınır. Anayasada yargının bağımsızlığına dair maddeler bulunur. Bu maddeler, yargı organlarının yürütme ve yasama organlarından bağımsız olduğunu ve sadece hukuka

---

²¹ İnceoğlu, a.g.e., s. 15.

²² Yıldız, a.g.e., s.20.

²³ Çelik, a.g.e., s.13-14.

²⁴ Gönenç, a.g.e., s.12.

uygun olarak görev yapacaklarını belirtir. Anayasalar, yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız olmasını sağlar. Güçler ayrılığı ilkesi, yargının diğer erklerin etkisinden korunmasını ve bağımsız hareket etmesini garanti eder²⁵.

Anayasada, hâkimlerin görev süreleri, atanma ve görevden alınma koşulları gibi hususlar düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler, hâkimlerin görevlerini bağımsız bir şekilde yürütebilmelerini sağlar. Örneğin, hâkimlerin görev süreleri boyunca görevden alınamamaları veya yerlerinin değiştirilememesi gibi güvenceler bulunabilmektedir. Anayasalar, yüksek mahkemeler ve diğer yargı organlarının bağımsızlığını güvence altına almaktadır. Bu kurumların bütçelerinin ve idari işleyişlerinin bağımsız olması sağlanır²⁶.

Yargının işleyişini düzenleyen kanunlar, hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığına dair hükümler içermektedir. Bu kanunlar, hâkimlerin atanma, terfi, disiplin ve özlük hakları gibi konuları düzenlemektedir. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay gibi yüksek yargı organlarının işleyişini ve yetkilerini düzenleyen kanunlar, bu organların bağımsızlığını teminat altına almaktadır²⁷

Adli ve idari yargı teşkilatlarının yapısını ve işleyişini düzenleyen kanunlar, mahkemelerin bağımsızlığını sağlamaktadır. Bu kanunlar, mahkemelerin bağımsız bütçelere sahip olmasını ve idari işlerinde bağımsız hareket etmelerini temin etmektedir. Hâkimlerin disiplin işlemleri ve soruşturma usulleri, bağımsız kurullar tarafından yürütülmeli ve yargıçların siyasi baskılardan korunmasını sağlamalıdır. Bu süreçler, şeffaf ve adil olmalıdır. Hâkim ve savcılarının atanması, terfisi, yer değiştirmesi ve disiplin işlemleri genellikle bağımsız bir kurul tarafından yürütülür. Bu kurulların bağımsızlığı, yargının bağımsızlığının korunmasında kritik öneme sahiptir²⁸.

Türkiye'de yargı bağımsızlığı, Anayasa'nın 138. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar ve Anayasa, kanunlar ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına saygı göstermek zorundadır; mahkemelere ve

---

²⁵ Gönenç, a.g.e., s.13.

²⁶ Sibel İnceoğlu (2008). *Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. s.22-23.

²⁷ Kemal Gözler (2021). *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, s.25-26.

²⁸ İnceoğlu, a.g.e, s.27.

hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz. Ayrıca, Türkiye'de Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK), yargıç ve savcıların atanması, terfisi ve disiplin işlemlerini yürütür. HSK'nın bağımsızlığı, yargı bağımsızlığının korunması açısından önemlidir²⁹.

Yargı bağımsızlığı, demokratik bir toplumda adaletin tesisi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için elzemdir. Bu bağımsızlık, anayasa ve yasalarla güvence altına alınmalı ve fiili olarak uygulanmalıdır. Anayasal ve yasal çerçeve, yargıçların bağımsız bir şekilde görev yapabilmesini ve adaletin tarafsız bir şekilde sağlanmasını temin etmektedir.

2.2.Kurumsal Bağımsızlık Teminatı: Hâkimler ve Savcılar Kurulu

Kurumsal Bağımsızlık Teminatı, hukuk sistemlerinin demokratik, tarafsız ve etkili bir şekilde işlemesi için hayati öneme sahip bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede, Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK), yargı bağımsızlığını sağlamak ve yargı mensuplarının etkinliğini, tarafsızlığını ve güvenliğini temin etmek amacıyla önemli bir rol oynamaktadır³⁰.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK); Türkiye'de yargı organının bağımsızlığını ve tarafsızlığını korumak amacıyla oluşturulmuş bir kurul olarak belirlenmiştir. HSK'nın temel görevleri şu şekilde belirlenmiştir³¹.

- Hâkim ve savcıların atanması, terfisi ve yer değiştirmesi konularında kararlar almak,
- Hâkim ve savcıların disiplin işlemlerini yürütmek ve gerekli yaptırımları uygulamak,
- Hâkim ve savcıların meslek içi eğitim programlarını düzenlemek ve denetlemek.
- Yargı faaliyetlerini denetlemek ve gözetim altında tutmak olarak belirlenmiştir.

---

²⁹ Gözler, a.g.e., s.28-29.

³⁰ Ömer Anayurt (2023). *Anayasa Hukuku Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram Ve Kurumlar)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.10-12.

³¹ Hasan Dursun (2009). "Erkler Ayrılığı Ve Yargıç Bağımsızlığı". *TBB Dergisi*. 80, 29-30.

Kurumsal bağımsızlık teminatı, yargının diğer devlet organlarından ve dış etkenlerden bağımsız olarak çalışmasını sağlamaktadır. Bu teminatın sağlanması, aşağıdaki nedenlerle kritik öneme sahiptir³²:

- Yargının bağımsız olması, hukukun üstünlüğünün korunması ve adaletin tarafsız bir şekilde dağıtılmasının garantisidir.
- Bağımsız bir yargı, toplumun yargıya olan güvenini artırır ve yargı sisteminin saygınlığını korur.
- Bağımsız bir yargı, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasında kritik bir rol oynar.

HSK'nın kurumsal olarak bağımsızlığını sağlamak için yasal ve anayasal güvenceler, bağımsız üye seçimi, şeffaflık ve hesap verilebilirlik, meslek içi eğitim ve denetim büyük önem taşımaktadır³³.

HSK'nın görev ve yetkileri anayasa ve yasalarla güvence altına alınmıştır. HSK üyelerinin bağımsız ve tarafsız bir şekilde seçilmesi, kurumsal bağımsızlığı pekiştirmektedir. HSK'nın karar ve işlemlerinin şeffaf bir şekilde yürütülmesi ve kamuya hesap verebilirliği, bağımsızlığın korunmasında önemlidir. Hâkim ve savcıların sürekli eğitim ve denetim altında tutulması, yargı mensuplarının mesleki yeterliliğini ve bağımsızlığını desteklemektedir³⁴.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Türkiye'de yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlama konusunda kritik bir role sahiptir. Kurumsal bağımsızlık teminatı, HSK'nın etkili çalışması ve yargı sisteminin güvenilirliği açısından vazgeçilmezdir. Bu nedenle, HSK'nın bağımsızlığını koruyacak yasal ve yapısal düzenlemelerin sürekli olarak gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi sağlanmalıdır³⁵.

2.3.Hâkim Adaylarının Seçimi, Eğitimi ve Atanmalarına İlişkin Teminat

Hâkim adaylarının seçimi, eğitimi ve atanmaları, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının teminat altına alınması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu

---

³² Fazıl Hüsnü Erdem (2022).“Türkiye’de Yargı Bağımsızlığının Mevzuattan Kaynaklanan Sorunları ve Çözüm Önerileri”. *DÜHFD*. 27/ 47, 315-355.

³³ Şeref Gözübüyük (2013). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, s.10-11.

³⁴ Gözübüyük, a.g.e., s.12.

³⁵ Erdem, a.g.e., s.318.

süreçlerin adil, şeffaf ve liyakat esasına göre yürütülmesi, yargının etkinliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır.

Hâkim adaylarının seçimi, yargının temel taşlarını oluşturmaktadır. Hâkim adaylarının seçiminde önemli olan faktörler şu şekilde belirlenmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır³⁶;

- Hâkim adaylarının seçiminde liyakat ve ehliyetin esas alınması gerekmektedir. Adayların bilgi, beceri ve ahlaki değerlere sahip olması gereklidir.
- Seçim süreci, objektif kriterlere dayanmalı ve siyasi veya kişisel etkilerden uzak olmalıdır. Yazılı ve sözlü sınavlar, mülakatlar gibi süreçler objektif ölçütlere göre gerçekleştirilmelidir.
- Seçim süreci şeffaf olmalı ve kamuoyuna açık şekilde yürütülmelidir. Adayların değerlendirme sonuçları ve atama kararları net ve anlaşılır olmalıdır.

Hâkim adaylarının eğitimi, onların mesleki yeterliliklerini artırmak ve yargı görevini bağımsız ve tarafsız şekilde yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla büyük önem taşımaktadır. Eğitim süreci, teorik ve pratik bilgilerin dengeli bir şekilde verilmesini içermelidir. Adaylar, hukuk teorisi kadar uygulama konusunda da donanımlı olmalıdır. Hâkim adaylarının mesleki eğitimleri, atandıktan sonra da devam etmelidir. Sürekli eğitim programları, yargı mensuplarının güncel hukuki gelişmeleri takip etmelerini sağlar. Mesleki etik ve ahlaki değerler konusunda eğitim, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı için kritik öneme sahiptir. Hâkim adaylarının etik kurallar konusunda bilinçli olmaları sağlanmalıdır³⁷.

Hâkim adaylarının atanması süreci, yargının bağımsız ve tarafsız kalmasını sağlamak için belirli teminatlar altında gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu atama şekilleri olarak belirlenmiştir³⁸;

---

³⁶ Gözübüyük, a.g.e., s.14-15.

³⁷ Erdem, a.g.e., s.319.

³⁸ Metin, Yüksel (2010). "Türkiye'de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Anayasa Yargısı Dergisi*. 27, 217-218.

- Liyakat Temelli Atama: Atama kararları, adayların liyakati esas alınarak verilmelidir. Adayların bilgi, tecrübe ve yetenekleri, atanacakları pozisyona uygun olmalıdır.
- Siyasi Etkilerden Uzaklık: Atama süreci, siyasi etkilerden ve baskılardan tamamen bağımsız olmalıdır. Bu, yargının tarafsızlığını ve bağımsızlığını korur.
- Denetim ve Şeffaflık: Atama süreci, bağımsız bir denetim mekanizması tarafından gözlenmeli ve şeffaf bir şekilde yürütülmelidir. Bu, kamuoyunun yargıya olan güvenini artırır³⁹.

Hâkim adaylarının seçimi, eğitimi ve atanması süreçlerinde bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerinin teminat altına alınması, yargı sisteminin etkinliği ve güvenilirliği açısından hayati öneme sahiptir. Bu süreçlerin objektif, şeffaf ve liyakat esasına göre yürütülmesi, hukuk devletinin ve demokrasinin güçlenmesini sağlamaktadır. Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK), bu süreçlerin adil bir şekilde yürütülmesinde kritik bir rol oynamaktadır ve gerekli yasal düzenlemelerle bu süreçlerin iyileştirilmesi sürekli olarak sağlanmalıdır⁴⁰.

2.4.Hâkimlerin Coğrafi Teminatı

Hâkimlerin coğrafi teminatı, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanması açısından önemli bir kavramdır. Bu teminat, hâkimlerin görev yerlerinin keyfi veya siyasi nedenlerle değiştirilmemesi ve belirli bir güvenceye sahip olmaları anlamına gelmektedir. Coğrafi teminat, hâkimlerin meslek hayatlarını güvence altına alarak bağımsız karar verme süreçlerini desteklemektedir⁴¹.

Coğrafi teminat, hâkimlerin karar verirken dış baskılardan ve siyasi müdahalelerden bağımsız olmalarını sağlamaktadır. Görev yerlerinin değiştirilme korkusu olmadan, hukuka ve vicdanlarına uygun karar verebilirler. Hâkimlerin bağımsız ve tarafsız olması, hukukun üstünlüğü ilkesinin korunmasını sağlamaktadır. Bu durum, adaletin doğru ve etkili bir şekilde tecelli etmesini temin etmektedir.

---

³⁹ Yüksel, a.g.e., s.219.

⁴⁰ Yüksel, a.g.e., s.220.

⁴¹ Attila Özer (2009). *Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkim Teminatı*. Ankara: Turhan Kitabevi, s.21-23.

Coğrafi teminat, hâkimlerin meslek yaşamında güvenlik ve istikrar sağlar. Sürekli yer değiştirme kaygısı yaşamayan hâkimler, görevlerine daha iyi odaklanabilirler⁴².

Coğrafi teminatın unsurları şu şekilde belirlenmiştir. Bunlar⁴³;

- Görev Yerinde Sabitlik: Hâkimlerin görev yerlerinde uzun süre kalabilmeleri ve keyfi atamalarla karşılaşmamaları sağlanmalıdır. Hâkimlerin belirli bir süre boyunca görev yerlerinde sabit kalmaları, işlerinde daha verimli olmalarını sağlamaktadır.
- Objektif Kriterler: Hâkimlerin görev yerlerinin değiştirilmesi durumunda objektif kriterler belirlenmelidir. Bu kriterler, hizmet süresi, performans değerlendirmeleri ve gönüllülük esasına dayanmalıdır.
- Bağımsız Denetim: Hâkimlerin görev yerlerinin değiştirilmesi süreçleri bağımsız bir denetim mekanizması tarafından izlenmeli ve denetlenmelidir. Bu, sürecin şeffaf ve adil bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır.

Türkiye'de hâkimlerin coğrafi teminatı ile ilgili düzenlemeler Anayasa ve yasalarda bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 139. maddesi, hâkimlerin görevlerinde bağımsız olduğunu ve görev yerlerinin ancak kendi rızalarıyla veya kanunda belirtilen sebeplerle değiştirilebileceğini hükme bağlamaktadır. Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda hâkimlerin atama, nakil ve yer değiştirme süreçlerine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu kanun, hâkimlerin coğrafi teminatını güvence altına alacak düzenlemeler içermektedir. HSK, hâkimlerin coğrafi teminatını sağlamak amacıyla görev yapmaktadır. Atama ve nakil işlemlerini objektif kriterlere göre yürütmekle yükümlüdür⁴⁴.

Hâkimlerin coğrafi teminatı, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanması için kritik bir öneme sahiptir. Bu teminat, hâkimlerin mesleki güvenliğini

---

⁴² Gürsel Özkan (1996). *Yargı Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı*. Ankara: Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı. 10 (Temmuz-Ağustos, s. 437-442.

⁴³ Peri, Uran Murphy (2016). *Teorik Çerçeve Türkiye'de Yargı Bağımsızlığı*. Ankara: Yetkin Yayınevi, s.30-31.

⁴⁴ Şeref Ünal (1994). *Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı*. Ankara: TBMM Kültür Sanat Yayınları, s.20-21.

sağlayarak, adaletin doğru ve etkili bir şekilde tecelli etmesine katkıda bulunmaktadır. Yasal düzenlemeler ve HSK'nın uygulamaları, hâkimlerin coğrafi teminatını koruyacak şekilde sürekli olarak gözden geçirilmeli ve güçlendirilmelidir. Bu sayede, yargı sisteminin etkinliği ve güvenilirliği artırılabilir⁴⁵.

2.5.Savcılık Sınıfına Atanmama Teminatı

Savcılık sınıfına atanmama teminatı, hâkimlerin mesleki bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını koruma amacıyla getirilmiş bir güvencedir. Bu teminat, hâkimlerin, savcıların görev alanına geçmeleri yönünde bir baskı altında kalmadan, hâkim olarak kalabilmelerini sağlamaktadır. Hâkimlerin bağımsızlıklarının korunması, yargı sisteminin güvenilirliği ve adil yargılama ilkelerinin sağlanması açısından hayati öneme sahiptir⁴⁶.

Hâkimlerin, savcılık sınıfına atanma korkusu olmaksızın görev yapabilmeleri, yargı bağımsızlığının temel unsurlarından biridir. Hâkimler, kararlarını dış baskılardan uzak bir şekilde verebilirler. Hâkimlerin meslek hayatları boyunca aynı sınıfta kalmalarının güvencesi, onların mesleki istikrarlarını ve motivasyonlarını arttırmaktadır. Hâkimlerin, savcılık görevine atanma korkusu olmadan bağımsız kararlar verebilmeleri, adil yargılama ilkelerinin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır⁴⁷.

Türkiye'de savcılık sınıfına atanmama teminatı, Anayasa ve ilgili yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 139. maddesi, hâkimlerin ve savcılarının görev güvencesini sağlamaktadır. Hâkimler, görev yerlerinin değiştirilmesi ve sınıf değişikliği konularında güvence altına alınmıştır. Hâkimler ve Savcılar Kanunu; hâkimlerin ve savcılarının atanma, nakil ve görev değişikliği süreçlerine ilişkin düzenlemeler içermektedir. Kanunda, hâkimlerin savcılık sınıfına atanmamalarına dair hükümler yer almaktadır⁴⁸.

---

⁴⁵ Ünal, a.g.e, s.22-23.

⁴⁶ Hüsnü Aldemir (2019). *Hakimlik ve Savcılık Mesleğinin Temel Esasları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2. Baskı, s.23-24.

⁴⁷ Bahattin Aras (2014). *Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, s.30-31.

⁴⁸ Melikşah Aydın (2017). "Hâkimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.25, S.2, s.133-162

HSK, hâkimlerin savcılık sınıfına atanmama teminatını sağlamak amacıyla düzenlemeler yapmaktadır ve uygulamalar gerçekleştirmektedir. HSK, atama ve nakil işlemlerini adil ve objektif kriterlere göre yürütmekle yükümlüdür⁴⁹.

Savcılık sınıfına atanmama teminatının unsurları şu şekilde belirlenmiştir. Bunlar;

- Hâkimlerin sınıf değiştirmeleri konusunda objektif kriterler belirlenmelidir. Bu kriterler, liyakat, performans değerlendirmeleri ve mesleki yeterlilik esasına dayanmalıdır.
- Hâkimlerin kendi istekleri dışında savcılık sınıfına atanmasının yasaklanması, bu teminatın en önemli unsurlarından biridir. Hâkimler, rızaları olmadan savcılık görevine atanamazlar.
- Atama ve nakil süreçlerinin bağımsız bir denetim mekanizması tarafından izlenmesi ve denetlenmesi, sürecin adil ve şeffaf bir şekilde yürütülmesini sağlar⁵⁰.

Savcılık sınıfına atanmama teminatı, hâkimlerin mesleki bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını koruma açısından kritik bir güvencedir. Bu teminat, hâkimlerin adil ve bağımsız bir şekilde görev yapmalarını sağlayarak, yargı sisteminin etkinliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır. Türkiye'de bu teminat, anayasal ve yasal düzenlemelerle güvence altına alınmış olup, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun uygulamaları ile desteklenmektedir. Yargı bağımsızlığının korunması için, bu teminatın sürekli olarak gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir⁵¹.

2.6.Hâkimlerin Adalet Bakanlığına Karşı Bağımsızlık Teminatı

Hâkimlerin Adalet Bakanlığına karşı bağımsızlık teminatı, yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını korumanın temel unsurlarından biridir. Bu teminat, yargının yürütme organından bağımsız olarak çalışabilmesini ve hâkimlerin kararlarını herhangi bir dış

---

⁴⁹ Aydın, a.g.e., s.135.

⁵⁰ Aldemir, a.g.e., s.25-26.

⁵¹ Seyfullah Çakmak (2012). "Hakim ve Savcılar Hakkındaki Araştırma, İnceleme ve Soruşturma İşlemleri", *Adalet Dergisi*, S.43, s.104-135.

baskı olmaksızın verebilmelerini sağlamaktadır. Bu bağımsızlık, demokratik hukuk devletlerinin vazgeçilmez unsurlarından biridir⁵².

Hâkimlerin, yürütme organının etkisinden uzak bir şekilde karar verebilmeleri yargı bağımsızlığının temelidir. Yargının yürütmeden bağımsız olması, adaletin tarafsız bir şekilde dağıtılmasını sağlamaktadır. Hâkimlerin bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü ilkesinin korunması açısından kritiktir. Yargının yürütme organının etkisi altında olmaması, hukukun tarafsız ve adil bir şekilde uygulanmasını temin etmektedir. Yargı bağımsızlığı, toplumun yargıya olan güvenini arttırmaktadır. Hâkimlerin bağımsız olarak karar verebilmesi, adaletin sağlandığına dair toplumsal inancı güçlendirmektedir⁵³.

Hâkimlerin Adalet Bakanlığı'na karşı bağımsızlık teminatının unsurları şu şekilde belirlenmiştir. Bunlar⁵⁴;

- Hâkimlerin atanma ve terfi süreçlerinin yürütmeden bağımsız, objektif kriterlere göre yapılması gerekmektedir. Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK), bu süreçlerin adil ve şeffaf bir şekilde yürütülmesini sağlamalıdır.
- Yargı organlarının mali ve idari özerkliği, hâkimlerin bağımsızlığını desteklemektedir. Yargının bütçesi, yürütme organının doğrudan kontrolü altında olmamalıdır.
- Hâkimlerin disiplin işlemleri, bağımsız bir kurul tarafından yürütülmeli ve bu süreçlerde yürütme organının etkisi en aza indirilmelidir.
- Hâkimlerin eğitim ve mesleki gelişim programlarının bağımsız kurumlar tarafından düzenlenmesi, yargı bağımsızlığını desteklenmektedir. Adalet Bakanlığı'nın bu süreçler üzerindeki etkisi sınırlı olmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 138. maddesi, yargı bağımsızlığını ve hâkimlerin hiçbir organ, makam, merci veya kişinin emir ve talimatlarına bağlı

---

⁵² Demirkol, a.g.e., s.50-51.

⁵³ Maksut Mumcuoğlu (2008). *Çağdaş Demokrasinin Önkoşulu: Hukuk Devleti ve Hukukun Üstünlüğü* Demokrasi Sempozyumu (18-19 Ekim 2007), Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, s.69-70.

⁵⁴ Mumcuoğlu, a.g.e., s.71.

olmadığını belirtmektedir. Anayasa, hâkimlerin bağımsızlığını güvence altına almaktadır. Hâkimler ve Savcılar Kanunu: Bu kanun, hâkimlerin atama, terfi, yer değiştirme ve disiplin işlemlerini düzenlemektedir. Hâkimlerin bağımsızlığını koruyacak hükümler içermektedir. HSK, hâkimlerin bağımsızlığını sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir kuruldur. Hâkimlerin atama, terfi ve disiplin işlemlerini yürütürken bağımsız bir şekilde hareket etmelidir. Yargı etiği ilkeleri, hâkimlerin bağımsız ve tarafsız karar verebilmelerini sağlayacak mesleki standartları belirlemektedir. Bu ilkeler, yargı mensuplarının bağımsızlığını korumaktadır⁵⁵.

Hâkimlerin Adalet Bakanlığına karşı bağımsızlık teminatı, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının korunması için hayati öneme sahiptir. Yargı organlarının yürütme organından bağımsız olarak çalışabilmesi, adaletin tarafsız ve adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamaktadır. Türkiye'de bu bağımsızlık, anayasa ve yasalarla güvence altına alınmış olup, Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) gibi bağımsız kurumlar tarafından korunmaktadır. Bu teminatın güçlendirilmesi ve sürekli olarak denetlenmesi, demokratik hukuk devletinin temellerinin sağlamlaştırılması açısından kritik öneme sahiptir⁵⁶.

2.7.Yargının Tarafsızlığı

Yargının tarafsızlığı, adalet sisteminin temel taşlarından biridir ve hukukun üstünlüğü ilkesinin korunmasında kritik bir rol oynamaktadır. Tarafsızlık, hâkimlerin ve yargı organlarının kararlarını herhangi bir önyargı, baskı veya dış etki altında kalmadan, sadece hukuk kurallarına ve vicdanlarına göre vermelerini ifade etmektedir. Bu ilke, adil yargılama hakkının temel bir bileşenidir ve demokratik toplumların güvenliğini ve istikrarını sağlamaktadır.⁵⁷

Tarafsız bir yargı, adil yargılama ilkesinin uygulanmasını sağlar. Tarafsızlık, bireylerin haklarının korunmasını ve adaletin eşit şekilde dağıtılmasını temin eder. Yargının tarafsız olması, toplumun yargıya olan güvenini artırır. Bu güven, hukukun üstünlüğüne ve adalet sistemine olan inancı güçlendirir. Tarafsız yargı, hukukun

---

⁵⁵ Ergun Özbudun (1988). *Türk Anayasa Hukuku*, İkinci Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, s.52-54.

⁵⁶ Özbudun, a.g.e., s.55-56.

⁵⁷ Ethem E. Atay (2013). “Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı İlkesi Işığında Danıştay”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XVII, Yıl 2013, Sayı 1-2, 69-70.

üstünlüğü ilkesinin korunmasını sağlar. Hiç kimse yasaların üstünde değildir ve herkes hukuk önünde eşittir⁵⁸.

Yargının tarafsızlığı anayasa ve yasalarla güvence altına alınmalıdır. Hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin hükümler, yasal düzenlemelerde açıkça belirtilmelidir.

Hâkimlerin, yürütme ve yasama organlarından bağımsız olmaları sağlanmalıdır. Atama, terfi ve disiplin süreçlerinde bağımsız kurulların rol alması, hâkimlerin bağımsızlığını korumaktadır.

Yargı sürecinin şeffaf yürütülmesi ve yargı organlarının hesap verebilir olması, tarafsızlığın korunmasında önemlidir. Kararların gerekçeli olması ve kamuya açık olması, yargının tarafsızlığına katkı sağlamaktadır.

Hâkimlerin mesleki etik kurallara uygun davranmaları ve sürekli meslek içi eğitim almaları, tarafsızlığı güçlendirir. Etik ilkeler, hâkimlerin tarafsız ve adil kararlar vermesini teşvik etmektedir.

Bağımsız denetim mekanizmaları ve gözlemci kuruluşlar, yargının tarafsızlığını izlemeli ve raporlamalıdır. Bu tür mekanizmalar, yargı süreçlerinin adil ve tarafsız yürütülmesini sağlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 138. maddesi, yargının bağımsız ve tarafsız olmasını sağlamaktadır ve Hâkimler, görevlerinde bağımsızdır ve kararlarını hukuk kurallarına göre verirler. HSK, hâkimlerin atama, terfi ve disiplin işlemlerini bağımsız ve tarafsız bir şekilde yürütmekle sorumludur. HSK'nın bağımsız yapısı, yargının tarafsızlığını destekler. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) adil yargılanma hakkını güvence altına alır. Türkiye'nin de taraf olduğu bu sözleşme, yargı süreçlerinde tarafsızlık ve adaletin sağlanmasını zorunlu kılar⁵⁹.

---

⁵⁸ Metin Günday (1997). *Hukuk Devleti ve Yargı*, TÜSİAD Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi Tartışma Toplantıları Dizisi-4, TÜSİAD Yayınları, Aralık, s.69-70.

⁵⁹ Osman A. Kaynak (2007). "Uluslararası Sözleşmeler Işığında Adil Yargılanma Hakkı ve İç Hukukumuzla Karşılaştırması", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl 65, Sayı 1, Kış, s.55-59.

Yargının tarafsızlığının sağlanmasındaki zorluklar ve buna yönelik çözümler şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar⁶⁰;

- Yargının tarafsızlığını tehdit eden en büyük unsurlardan biri siyasi baskılardır. Bu baskıların önüne geçmek için yargının yürütme organından tam bağımsızlığı sağlanmalıdır.
- Medya ve kamuoyu baskıları, hâkimlerin tarafsız karar verme süreçlerini olumsuz etkileyebilir. Hâkimlerin bu tür dış etkilere karşı korunması gereklidir.
- Yargının diğer devlet organları ile olan ilişkilerinde bağımsızlığını koruması önemlidir. Bu ilişkilerde şeffaflık ve hukuka uygunluk esastır.

Yargının tarafsızlığı, demokratik toplumların ve hukukun üstünlüğünün temel taşıdır. Bu ilkenin korunması ve güçlendirilmesi, adaletin tarafsız ve eşit bir şekilde dağıtılmasını sağlamaktadır. Yasal düzenlemeler, bağımsız yargı kurumları ve etik kurallar, yargının tarafsızlığını güvence altına almaktadır. Bu teminatların sürekli olarak gözden geçirilmesi ve güçlendirilmesi, yargının güvenilirliğini ve etkinliğini arttırmaktadır.

---

⁶⁰ Özbudun, a.g.e., s.55-56.

3.TÜRKİYE'DE YARGININ BAĞIMSIZ OLMADIĞINI GÖSTEREN OLAYLARIN İNCELENMESİ VE YORUMLANMASI

3.1.Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Çoğunun Cumhurbaşkanınca Atanması

Anayasa Mahkemesi, Türkiye'deki anayasal yargının en yüksek organıdır ve üyelerinin atanması süreci anayasa tarafından belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi üyelerinin atanma sürecinde Cumhurbaşkanı'nın rolü önemli bir yer tutmaktadır⁶¹.

Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Atanma Süreci⁶²;

Anayasa Mahkemesi on beş üyeden oluşmaktadır. Bu üyelerin üçü Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kalan on iki üye ise Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.

TBMM tarafından Anayasa Mahkemesi'ne atanacak üyeler incelendiğinde; bu üyelerden birinin Sayıştay Genel Kurulu tarafından, biri baro başkanlarının kendi aralarından seçtikleri avukatlar arasından ve biri de Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından aday gösterilen profesörler arasından seçilmektedir.

Cumhurbaşkanı tarafından atanacak üyeler incelendiğinde buradaki on iki üyeden üçü Yargıtay Genel Kurulu'nun kendi üyeleri arasından, iki üye Danıştay Genel Kurulu'nun kendi üyeleri arasından ve üç üye de Yüksek Öğretim Kurulu'nun kendi üyeleri arasından ve dört üye de Serbest Avukatlar, Birinci sınıf Hâkim ve Savcılarla Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçilmektedir⁶³.

Anayasa Mahkemesi üyeleri, belirli niteliklere sahip olmalıdır. Örneğin, hukukçu üyelerin, en az yirmi yıl mesleki tecrübeye sahip olması gerekmektedir. Aday gösterme süreci, ilgili kurumların belirlediği adaylar arasından yapılmaktadır ve Cumhurbaşkanı veya TBMM bu adaylar arasından seçimini yapmaktadır.

Cumhurbaşkanı'nın Anayasa Mahkemesi üyelerini atama yetkisi, bu yargı organının bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda tartışmalara neden olabilmektedir.

---

⁶¹ Zühtü Arslan (2005)., *Anayasa Teorisi*, Ankara: Seçkin Yayınları, s.40-42.

⁶² Mustafa Erdoğan (2004). *Anayasa Hukukuna Giriş*, 2. Baskı, Ankara: Adres Yayınları, s.69-71

⁶³ Ozan, Ergül (2007). *Yeni Kurumsalcı Yaklaşımla Türk Anayasa Mahkemesi ve Demokrasi*, Ankara: Adalet Yayınevi, s.131-132

Ancak, bu yetkinin anayasa ile sınırlandırıldığını ve belirli aday gösterme mekanizmalarına bağlı olduğunu unutmamak gerekmektedir. Bu mekanizmalar, yargının farklı kurumları ve TBMM'nin de sürece dâhil edilmesi ile denge sağlanmasını amaçlamaktadır.

Cumhurbaşkanı'nın Anayasa Mahkemesi üyelerinin çoğunu atayabilmesi, zaman zaman yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda eleştiriler almıştır. Bu eleştiriler, özellikle yürütme organının yargı üzerinde etkisi olabileceği endişesinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, mevcut sistem, çeşitli kontrol ve denge mekanizmaları ile bu tür endişeleri minimize etmeyi amaçlamaktadır.

Bu süreç, Anayasa Mahkemesi'nin demokratik hukuk devletlerinde yaygın olan denge ve denetleme ilkesine uygun olarak çalışmasını sağlamaktadır. Her ne kadar Cumhurbaşkanı'nın atama yetkisi geniş olsa da, aday gösterme süreçleri ve nitelik şartları, yargı bağımsızlığını korumak için önemli bir rol oynamaktadır.

3.2.HSK, Yargıtay, Danıştay ve İstinaf Mahkemesi Üyelerinin Atanmasında Siyasi Ağırlığın Etkin Olması

Türkiye'de yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, hukuk devleti ilkesinin temel unsurları arasında yer almaktadır. Ancak, yüksek yargı organlarının üyelerinin atanma süreçlerinde siyasi ağırlığın etkin olması, bu bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri üzerinde tartışmalara yol açabilmektedir. Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK), Yargıtay, Danıştay ve İstinaf Mahkemesi üyelerinin atanmasında siyasi etkinlik konusu aşağıdaki şekilde ele alınarak incelenmektedir⁶⁴.

Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK); Adalet Bakanı, Adalet Bakan Yardımcısı ve on üç üye olmak üzere toplam on beş üyeden oluşmaktadır. Buradaki dört üyenin Cumhurbaşkanlığı tarafından doğrudan atandığı belirlenmiştir. TBMM tarafından ise yedi üyenin seçimi yapılmaktadır. Üç üye Yargıtay ve Danıştay üyeleri arasından, bir üye ise Türkiye Adalet Akademisi öğretim üyeleri ve avukatlar arasından seçilmektedir⁶⁵.

---

⁶⁴ Aldemir, a.g.e., s.50-52.

⁶⁵ Burak Çelik (2012), *Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu: Yapısal Açından Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, İstanbul: On İki Levha, s.54-55.

Bu yapı incelendiğinde özellikle yürütme ve yasama organlarının HSK üzerindeki etkisini artırmaktadır. Cumhurbaşkanı ve TBMM'nin doğrudan üyeleri atama yetkisi, siyasi etkinliği ortaya koymaktadır. Bu durum, yargı bağımsızlığı konusunda eleştirilere sebep olabilmektedir⁶⁶.

Yargıtay üyeleri, HSK tarafından seçilmektedir. HSK'nın yapısı gereği, siyasi etki altında kalma riski taşıdığı görülmektedir. Bu sebeple bu konunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

Danıştay üyelerinin dörtte biri Cumhurbaşkanı tarafından, geri kalan üyeler ise HSK tarafından seçilmektedir. Cumhurbaşkanının doğrudan atama yetkisi, yürütme organının Danıştay üzerindeki etkisini arttırmaktadır.

İstinaf Mahkemeleri (Bölge Adliye Mahkemeleri) üyeleri de HSK tarafından atanmaktadır. HSK'nın üyelerinin belirlenme süreci, burada da siyasi etkinliği gündeme getirmektedir.

HSK, Yargıtay, Danıştay ve İstinaf Mahkemesi üyelerinin atanmasında siyasi ağırlığın etkin olmasına yönelik olarak etkiler ve tartışmalar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşıldığı belirlenmiştir.

Yüksek yargı organlarının üyelerinin atanmasında yürütme ve yasama organlarının rolü, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı üzerinde soru işaretlerine yol açmıştır. Siyasi etkilerin yoğun olduğu bir yapıda, yargının karar verme süreçlerinde bağımsız olamayacağı endişesi görülmektedir. Yaşanan olaylar da bu endişenin haklı olduğunun göstergesidir.

Toplumun yargıya olan güveni, yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile doğrudan ilişkilidir. Siyasi etkinin yüksek olduğu bir yargı sistemi, kamuoyunda yargıya duyulan güveni sarsabilmektedir

Demokratik sistemlerde denge ve denetleme mekanizmaları, yargının bağımsızlığını korumak için gereklidir. Türkiye'deki mevcut yapı, siyasi etkinin

---

⁶⁶ Burak Demirhan Çelik (2014), "Türkiye'de Yargıya İlişkin Başlıca Sorunlar ve Kimi Çözüm Önerileri", *Legal Hukuk Dergisi-Rona Aybay'a Armağan C.1* (Aralık): 653-675

azaltılması ve yargının bağımsızlığının sağlanması için çeşitli reform tartışmalarını beraberinde getirmektedir.

HSK, Yargıtay, Danıştay ve İstinaf Mahkemesi üyelerinin atanmasında siyasi ağırlığın etkin olmasına karşı ortaya çıkarılabilecek öneriler şu şekilde belirlenmiştir. Bunlar;

- Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Yargı organlarının atanma süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılması gerekmektedir.
- Bağımsız Atama Kurulları: Yargı üyelerinin atanmasında, bağımsız atama kurulları oluşturulması, siyasi etkinin azaltılması için bir çözüm olabilmektedir.
- Uluslararası Standartlar: Uluslararası hukuk normlarına uygun reformlar yapılarak yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvence altına alınabilmektedir.

Buradaki konular incelendiğinde Türkiye'de yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile ilgili süregelen tartışmaların merkezinde yer aldığı görülmektedir ve bu alanda yapılacak reformlar, hukuk devleti ilkesinin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

3.3.Türkiye’de Mahkemelerin Vermiş Olduğu Hukuksuz Kararlar

Türkiye’de mahkemelerin vermiş oldukları hukuksuz kararlara örnek olarak yapmış olduğumuz bu çalışma içerisinde üç başlık incelenmektedir. Bunlar; Hatay Milletvekili Can Atalay'la İlgili Olarak "Hak İhlali" Kararı, Ekrem İmamoğlu Kararı ve 28 Şubat Davası Sanıkları Af Kararı olarak belirlenmiştir.

3.3.1. Hatay Milletvekili Can Atalay'la İlgili Olarak "Hak İhlali" Kararı

Hatay Milletvekili Can Atalay'ın tutukluluk hali ve bununla ilgili hukuki süreçler, Türkiye'de önemli bir gündem maddesi olmuştur. Bu süreçte, "hak ihlali" kararı önemli bir gelişme olarak öne çıkmaktadır. İşte Can Atalay'ın durumu ve hak ihlali kararıyla ilgili olarak ortaya çıkan durum aşağıda belirlenmiştir.

- Can Atalay’ın Tutukluluk Süreci

Can Atalay, Gezi Parkı protestolarına ilişkin davada yargılanmış ve çeşitli suçlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Bu davada verilen cezalar ve yargı süreci, hem ulusal hem de uluslararası alanda tartışmalara yol açmıştır.

Can Atalay, 2023 seçimlerinde Hatay Milletvekili olarak seçilmiştir. Milletvekili seçilmesi, dokunulmazlık kazanması anlamına gelmektedir. Ancak, bu dokunulmazlık, mevcut tutukluluk hali üzerinde hemen bir etki yaratmamıştır.

Can Atalay milletvekili seçildikten sonra Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş, Anayasa Mahkemesi, Can Atalay'ın başvurusunu değerlendirerek, tutukluluk halinin milletvekili olarak görev yapma hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

Anayasa Mahkemesi, milletvekili dokunulmazlığının önemini vurgulayarak, Atalay'ın seçilmiş bir milletvekili olarak dokunulmazlık hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi Atalay'ın seçmenlerini temsil etme hakkının engellendiğine ve bu durumun demokratik temsil ilkesine aykırı olduğuna karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin hak ihlali kararı, Atalay'ın tahliyesi için önemli bir dayanak oluşturmuştur. Bu karar, tutuklu milletvekillerinin tahliyesi yönündeki talepleri güçlendirmiştir.

Bu karar, siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bazı kesimler, kararın yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü açısından olumlu bir adım olduğunu savunurken, bazıları ise yargının siyasi baskı altında olduğu eleştirisinde bulunmuştur.

Can Atalay'ın durumu, Türkiye'de yargı bağımsızlığı, milletvekili dokunulmazlığı ve demokratik temsil hakları konularında önemli bir örnek teşkil etmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin verdiği hak ihlali kararı, yargının bu tür hassas konularda nasıl bir tavır alacağına dair önemli ipuçları vermektedir.

Bu karar, hukukun üstünlüğü ve demokratik değerlerin korunması açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak, bu tür kararların

uygulanması ve yargı sisteminin genel işleyişi üzerindeki etkileri, Türkiye'deki hukuk ve siyaset dünyası tarafından yakından izlenmeye devam edecektir.

3.3.2. Ekrem İmamoğlu Kararı

Ekrem İmamoğlu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olarak görev yaptığı süre boyunca çeşitli hukuki süreçlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçlerden bazıları geniş yankı uyandırmış ve siyasi tartışmalara neden olmuştur. İmamoğlu'na yönelik açılan davalar ve verilen mahkeme kararları, Türkiye'deki yargı sisteminin işleyişi ve siyasi bağımsızlığı konularında da geniş bir kamuoyu ilgisine neden olmuştur.

Ekrem İmamoğlu'na Yönelik Yüksek Seçim Kurulu (YSK) Üyelerine Hakaret Davası

Ekrem İmamoğlu, 2019 yerel seçimlerinin yenilenmesi sürecinde yaptığı bir konuşmada YSK üyelerine hakaret ettiği iddiasıyla yargılanmıştır. 14 Aralık 2022 tarihinde İstanbul Anadolu 7. Asliye Ceza Mahkemesi, İmamoğlu'na "kamu görevlilerine hakaret" suçundan 2 yıl 7 ay 15 gün hapis cezası vermiştir. Ayrıca, bu ceza, siyasi yasak getirilmesini de öngörmüştür.

Mahkeme, İmamoğlu'nun ifadelerinin YSK üyelerine yönelik hakaret niteliğinde olduğuna karar vermiştir. Bu karar, siyasi yasak içermesi nedeniyle İmamoğlu'nun belediye başkanlığı görevini sürdürmesini engelleyebilmektedir.

Karar, Türkiye'de geniş çapta siyasi tartışmalara yol açmıştır. İmamoğlu ve destekçileri, bu kararın siyasi bir nitelik taşıdığını ve İmamoğlu'nun siyasi kariyerini engellemeye yönelik bir girişim olduğunu savunmuşlardır.

Buradaki karar, uluslararası kamuoyunda da yankı bulmuştur. Bazı uluslararası insan hakları ve demokrasi kuruluşları, kararın siyasi bağımsızlık ve yargı tarafsızlığı açısından endişe verici olduğu belirtilmiştir.

Ekrem İmamoğlu ve avukatları, mahkeme kararına itiraz ederek, kararı istinaf (bölge adliye mahkemesi) ve temyiz (Yargıtay) süreçlerine taşımışlardır. Bu süreçlerin sonuçlanması, İmamoğlu'nun siyasi geleceği açısından kritik öneme sahiptir. Eğer karar, istinaf ve temyiz mahkemeleri tarafından onanırsa, İmamoğlu'na verilen siyasi

yasak yürürlüğe girebilmektedir ve bu da onun belediye başkanlığı görevini sürdürmesini engelleyebilmektedir.

Ekrem İmamoğlu'na yönelik mahkeme kararları, Türkiye'de yargı bağımsızlığı, ifade özgürlüğü ve siyasi rekabet konularında ciddi tartışmalara neden olmuştur. Bu davalar, yargının siyasi figürler üzerindeki etkisi ve yargı süreçlerinin şeffaflığı konusundaki endişeleri artırmıştır. İmamoğlu'nun hukuki mücadelesi ve bu sürecin sonuçları, Türkiye'de siyasi iklim ve yargı sistemi üzerinde uzun süreli etkiler bırakabilmektedir.

Bu süreçte hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalarak, yargı kararlarının bağımsız ve tarafsız bir şekilde değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, siyasi aktörlerin ve kamuoyunun yargı süreçlerine olan güvenini sağlamak, demokratik bir toplumun temel gereksinimlerinden biridir.

3.3.3.28 Şubat Davası Sanıkları Af Kararı

28 Şubat Davası, Türkiye'nin yakın tarihindeki önemli askeri müdahalelerden biri olan 28 Şubat 1997 sürecine ilişkin yürütülen bir davadır. Bu süreçte, dönemin askeri ve sivil bürokrasisinde görev yapan kişilerin, hükümeti istifaya zorladıkları ve çeşitli insan hakları ihlallerine neden oldukları iddialarıyla yargılanmaları gündeme gelmiştir.

28 Şubat 1997 tarihinde yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında alınan kararlar ve sonrasında yaşanan süreç, dönemin Refah Partisi-DYP koalisyon hükümetinin istifasına yol açmıştır. Bu sürece aktif olarak katılan askeri yetkililer ve bazı sivil bürokratlar hakkında, demokratik düzene müdahale ettikleri iddiasıyla dava açılmıştır.

Davada, dönemin Genelkurmay Başkanı, kuvvet komutanları ve diğer yüksek rütbeli subaylar ile bazı sivil bürokratlar sanık olarak yargılanmıştır.

Dava, 2012 yılında başlamış ve uzun bir yargılama süreci sonucunda 2018 yılında bazı sanıklar hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezaları verilmiştir. Bu karar, hem Türkiye'de hem de uluslararası kamuoyunda geniş yankı bulmuştur.

2023 yılı itibarıyla, 28 Şubat Davası'na ilişkin önemli gelişmeler yaşanmıştır. Sanıkların yaşı ve sağlık durumları göz önüne alınarak, çeşitli af talepleri gündeme gelmiştir.

Buradaki af talebinin gerekçeleri şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar;

- Sağlık Durumları: Davada yargılanan ve hüküm giyen birçok sanık, ileri yaşları ve sağlık sorunları nedeniyle cezaevinde zor şartlar altında yaşamaktadır. Bu durum, af taleplerinin en önemli gerekçesi olarak öne çıkmıştır.
- Yaş Faktörü: Sanıkların birçoğu 70 yaşın üzerindedir. Yaşlılık ve buna bağlı sağlık sorunları, infaz sisteminin bu kişiler için zorlayıcı olmasına neden olmaktadır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, insanî gerekçelerle ve sağlık durumlarını göz önünde bulundurarak bazı 28 Şubat davası sanıkları için af kararı çıkarma yetkisini kullanmıştır. Af kararının hangi sanıkları kapsadığı, hangi koşullar altında uygulanacağı ve af sonrası süreçle ilgili detaylar kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Af kararını destekleyenler, insanî gerekçelere vurgu yaparak, yaşlı ve hasta kişilerin cezaevinde tutulmasının insan haklarına aykırı olduğunu savunmaktadır.

Af kararını eleştirenler ise, bu tür bir affın adaletin tam anlamıyla tecelli etmediği ve darbe benzeri girişimlere karşı yeterince caydırıcı olamayacağı endişesini taşımaktadır.

28 Şubat Davası sanıklarına yönelik af kararı, Türkiye'de adalet, insan hakları ve demokratik süreçler konusunda önemli tartışmalara yol açmıştır. Af kararının uygulanması, sanıkların cezaevinden çıkması ve sonrasındaki süreç, Türkiye'nin hukuk sistemi ve toplumsal barış açısından dikkatle izlenmektedir. Bu karar, adaletin tecellisi ile insanî hassasiyetler arasındaki dengenin nasıl sağlanacağına dair önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Af kararları, hukuk sistemlerinde istisnai durumlardan biri olarak değerlendirilir ve genellikle insani, sağlık ya da toplumsal barış gibi gerekçelerle

uygulanır. Türkiye'deki 28 Şubat Davası sanıklarına yönelik af kararı da bu çerçevede değerlendirilmiş ve uygulanmıştır.

3.3.4.Osman Kavala Kararı

Gezi Davası'nın kararı 25 Nisan 2022'de verilmiştir. Yıllardır devam eden bu dava, Türkiye'de bağımsız yargının yokluğunun en çarpıcı örneklerinden biridir.

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, Osman Kavala'yı Türk Ceza Kanunu'nun 312/1 maddesi uyarınca hükümeti devirmeye teşebbüs iddiasıyla suçlu bulmuştur. Kavala, Kasım 2017'den bu yana hukuksuz bir şekilde hapiste olan önde gelen bir insan hakları savunucusudur. Mahkeme, bu mahkumiyetle ilgili temyiz başvurusu için tutukluluk kararı verirken, casusluk suçlamasından beraat etti ve daha sonraki suçlama için kağıt üzerinde serbest bırakılmıştır.

Mahkemede hazır bulunan diğer tüm sanıklar, hükümete karşı iddia edilen girişime yardım etme suçundan 18 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Gezi davası hükümlüleri arasında Avukat Can Atalay, Mücella Yapıcı, Çiğdem Mater, Hakan Altınay, Mine Özerden, Tayfun Kahraman ve Yiğit Ali Ekmekçi yer almaktadır. Mahkeme, bu sanık grubunun tutuklanması ve gözaltına alınması için sert ve nadiren uygulanan bir karar almaya devam etmiştir. Duruşmadan hemen sonra bu sanıklar tutuklandılar. Bu temelsiz karar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Osman Kavala aleyhindeki iddiaların ve iddia makamı ile mahkemenin dayandığı delillerin dayanak teşkil etmediğini ve siyasi amaçlı olduğunu tespit eden kararıyla çelişmektedir.

Aralık 2019'da AİHM, AİHS'nin 5. ve 18. maddelerinin 5. maddesiyle bağlantılı olarak ihlal edildiğine karar vermiştir ve Kavala'nın derhal serbest bırakılması çağrısında bulunmuştur. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (CoM), AİHM'nin kararını uygulamak için çabalamakta, ancak başarılı olamamaktadır. Bu, Danıştay'ın Sözleşme'nin 46(4) maddesi uyarınca Türkiye aleyhine ihlal davası açmasıyla sonuçlanmıştır ve bu işlem Konsey tarihinde yalnızca ikinci kez kullanılmıştır. Dava şu anda AİHM'de Türkiye'nin AİHS'nin 46(1) maddesine, yani AİHM kararlarını uygulama yükümlülüğüne uygunluğunun belirlenmesi için derdesttir.

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 22 Nisan 2022 tarihinde verdiği karar, sadece Osman Kavala'nın değil, aynı dava kapsamında yargılanan diğer sanıkların da hak ihlallerinin devam ettiğini teyit etmektedir. Türkiye'de yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının, özellikle Temmuz 2016 darbe girişimi ve takip eden iki yıllık OHAL döneminden bu yana uluslararası toplum tarafından eleştirilen eksikliğini bir kez daha teyit etmesidir.

Türkiye'de adil yargılanma standartlarının sistematik olarak ihlal edilmesi, 2021 Uluslararası Adil Yargılanma Günü vesilesiyle yapılan bir açıklamada kınanmıştır. Türkiye'deki adil yargılanma konularının ciddiyeti nedeniyle Türkiye, günün odak ülkesi olarak seçilmiştir. Mahkemenin 25 Nisan 2022 tarihli kararı, Türkiye'nin insan hakları yükümlülüklerini yerine getirmekten uzak olduğunu göstermektedir. Bu, Türkiye hükümetinin temel hak ve özgürlükleri baltalayan ve sistematik olarak ihlal eden ve yaklaşan seçimler için ülke çapında kendisini eleştirenler üzerindeki baskıyı artıran uygulama ve politikalarını sürdürmeye kararlı olduğunu gösteren bir başka örnektir.

2013'teki Gezi Parkı Protestoları, uluslararası insan hakları topluluğuna göre barışçıl gösteriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Resmi açıklamalara göre ülke genelinde aylarca süren Gezi Parkı protestolarına yaklaşık 5 milyon kişi katılmıştır. Bu barışçıl direniş, Türkiye'de toplumun geniş bir kesiminin demokratik ilkelere ve insan haklarına saygılı bir yaşama duyduğu özlemi göstermiştir. Gezi Parkı Protestoları'na katılımın, ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma ve örgütlenme gibi temel haklar tarafından korunduğu açıktır.

Gezi Davası, Türk hükümetinin Gezi Parkı Protestolarına katılanlara verdiği tepkidir. Sanıklar aleyhine yöneltilen suçlamaların hukuki dayanaklarının bulunmadığı, 13. Ağır Ceza Mahkemesi hâkimlerinden birinin muhalefet şerhinde olduğu doğrulanmıştır. Sanıklar aleyhine açılan dava dosyasında hukuka aykırı olarak dinlenen telefon iletişimleri dışında herhangi bir delil bulunmadığını belirtmiştir.

Hâkim, bu kayıtların hukuka aykırı olduğunun altını çizerken, konuşmaların içeriğinin, iddia edilen suçların işlendiği sonucuna varmak ve sanıkları mahkûm etmek için yeterli dayanak sağlamadığını da vurgulamıştır.

Buna bağılı olarak Türkiye’deki bu kararlara yönelik olarak dünyadaki ve Türkiye’deki bir çok Sivil toplum kuruluğu bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildirin maddeleri şu şekilde sıralanmaktadır;

14 Haziran 2021 tarihinde önde gelen bazı hukukçular ve insan hakları örgütleri tarafından yetkililere, adil yargılanma hakkının tam olarak korunmasını sağlamak ve temel ilkelerin etkili bir şekilde korunmasını sağlayacak bir ortam yaratmak için aşağıdaki adımları uygulama çağrısı yinelenerek, Türkiye hükümetine çağrıda bulunulmuştur.

- “Yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamak için gerekli yasal ve diğer tedbirleri almak ve yürütmeden gelenler de dâhil olmak üzere yargı işleyişine doğrudan müdahale, baskı veya etki oluşturan tüm uygulamalara son vermek;
- BM İnsan Hakları Konseyi’nin Evrensel Periyodik İncelemesi ve Avrupa Konseyi’nin Venedik Komisyonu da dâhil olmak üzere çok sayıda insan hakları gözetim mekanizmasının, Hâkimler ve Savcılar Konseyi’ni yürütmeden bağımsız hale getirmek ve kararlarının yargı denetimine açık olmasını sağlamak için bir anayasa değişikliği yapma tavsiyesini uygulamak;
- Avukatların, yargıçların, diğer hukukçuların, gazetecilerin, insan hakları savunucularının, muhalif politikacıların, akademisyenlerin ve diğerlerinin uluslararası adil yargılanma standartlarına uygun yargılamalarda belirli bir suç teşkil eden suistimallere dair ikna edici kanıtlar bulunmadığı durumlarda sistematik olarak suistimal edilmesine, gözaltına alınmasına ve kovuşturulmasına derhal son verilmesi;
- Tüm cezai soruşturma ve kovuşturmalarda masumiyet karinesi ilkesini garanti etmek ve saygı göstermek;
- İfade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve barışçıl toplanma özgürlüğü gibi uluslararası insan hakları anlaşmaları kapsamında korunan haklardan yararlanılmasını engelleyen, bu özgürlüklerin kullanılmasının keyfi kovuşturmalar ve uzun ve cezalandırıcı

tutukluluk gerekçesi olarak kullanılması da dahil olmak üzere her türlü uygulamanın durdurulması;

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkına, Türkiye'nin her düzeydeki ceza mahkemelerindeki tüm ceza kovuşturmalarında saygı gösterilmesini sağlamak;
- Avukatların, yargıçların, gazetecilerin, muhalif politikacıların, insan hakları savunucularının ve diğerlerinin, özellikle terör örgütü üyeliği suçlaması gibi, meşru faaliyetlerini engellemeyi ve susturmayı amaçlayan uydurma suçlamalarla toplu olarak yargılanması uygulamasına son verilmesi.”

Türkiye'deki yapısal insan hakları sorunlarının ele alınması ve çözülmesi için uluslararası denetim mekanizmaları ve ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ile açık bir diyalog oluşturulması ve ilk adım olarak, BM Hakimler ve Avukatlar Özel Raportörü'nün Türkiye'ye ülke ziyaretleri gerçekleştirme taleplerini ve diğer özel prosedürleri derhal kabul etmeyi. Uluslararası toplumu, Türkiye'de insan hakları ve hukukun üstünlüğünün kötüleşen durumuna etkili bir şekilde yanıt vermeye ve farkındalığı ve dikkati artırmak için bu sorunları uluslararası paydaşlarla etkili bir şekilde ele alma çabalarını artırmaya çağırılmaktadır⁶⁷.

---

⁶⁷ <https://www.article19.org/resources/turkey-another-striking-example-of-the-absence-of-an-independent-judiciary/>

4.TARTIŞMA

Günümüzde insan onuruna en uygun rejim olarak demokrasi kabul edilmektedir. Demokrasinin temelini hukuk devleti ilkesi oluşturmaktadır. Hukuk Devleti'nin özelliklerinden olan hak ve özgürlüklerin tam olarak güvence altına alınarak, kanun önünde eşitlik ilkelerinin yaşama geçirilmesi konusu sadece tarafsız ve bağımsız yargı erkinin varlığı ile mümkün olmaktadır.

Dünyada ilk çağlardan itibaren iktidarın bir kişi veya grup içerisinde toplanması, kanun koyan ve bunu kanunları uygulayan ve bu kanunlara uymayan bireyleri cezalandıran süjenin tek olması, despot yönetimleri ortaya çıkarmaktadır. Bunun sonucunda da toplum içerisinde bir çok insan açığı çekmiştir. Burada yaşanan tecrübeler kuvvetler ayrılığı ilkesinin doğmasına sebep olmuştur. Bu şekilde devletin temel üç işlevini oluşturan yasa koyma, bu yasaları yürütme ile bu yasalara uymayanları yargılayarak cezalandırma işlemlerinin birbirinden ayrıldığı tespit edilmiştir.

Devlet gücü bölünmüş ve birbirine karşı bağımsız, birbirini farklı şekillerde sınırlayan veya denetleyen üç ayrı erkin ihdas edilmesi gerekmektedir. Özgürlük ve hakların güvence altına alınması, tüm bireylerin kanun önünde eşit sayılabilmesi için bir hukuk devletinin oluşturulması gereğinin ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Kuvvetler ayrılığı ilkesi yüzyıllara dayanan ve tüm çağdaş demokrasiler içerisinde uygulama alanı bulmaktadır. Bu sistem içerisinde yürütme ve yasamanın iç içe geçtiği, yargı erkinin gerçek anlamda bağımsız olması eskiye oranla daha fazla zorunlu kılınmaktadır.

Seçimle parlamento çoğunluğuna sahip olan hükümeti kuran siyasi partilerin yasama ile güçlerini birlikte kullanma imkânına sahip oldukları görülmektedir. Burada demokrasi kültürünün istenilen oranda gelişmediği ve kamuoyu denetiminin etkin olmadığı rejimler içerisinde iktidarın sahip oldukları gücü kötüye kullanma eğilimlerinin ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Türkiye'deki yargı sistemi, ifade özgürlüğü de dahil olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin nasıl ve nasıl korunacağı konusunda kendisiyle çelişmektedir. Son onbir

yılda siyasi ve anayasal otoritenin merkezileşmesi, mahkemeleri cumhurbaşkanını rahatsız edebilecek kararlar verme konusunda temkinli hale getirmiştir, ancak ülkenin yargısında sanıklara bir miktar zafer umudu verecek kadar bağımsızlık bulunmaktadır. Bu koşullar, ifade özgürlüğü davalarını dava etmeyi sinir bozucu hale getirmektedir ancak anlamsız değil - insan hakları savunucuları yine de bireysel davaları kazanabilmektedir ve gelecekte sivil özgürlüklerin daha iyi korunması için zemin oluşturmaya yardımcı olabilmektedir.

Türk yargısı hiçbir zaman siyasi müdahaleden azad olmamıştır ve gazetecilerin ve diğerlerinin kendilerini ifade etme hakları ülkenin modern tarihi boyunca bazı kısıtlamalara tabi tutulmuştur. Devleti, özellikle etnik azınlıklara yönelik muamelesi konusunda eleştirenler, değişen tabulara bağlı olarak çeşitli resmi cezaları göze almışlardır. Ne seçilmiş hükümetler ne de onları deviren ardışık askeri cuntalar, kendilerini eleştirenleri kovuşturmadan çekinmediler.

2000'li yıllarda, Recep Tayyip Erdoğan'ın Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), etnik meselelerin tartışılmasına ilişkin eski yasakları yıkan sınırlı bir liberalleşme sürecine öncülük ederken, laiklerin ve önceki rejimin savunucularının konuşmalarına eşzamanlı bir saldırı olmuştur. Özellikle, Güleni savcılar ve AKP'den oluşan bir koalisyon tarafından ordunun siyasi özerkliğini kırmak için tezgâhlanan Ergenekon ve Balyoz davaları, yol boyunca gazetecileri ve diğer sivilleri silip süpürmüştür.

Bu tür siyasallaştırılmış kovuşturmalar, İslami vaiz Fethullah Gülen'in Hizmet hareketi ile Erdoğan arasında 2013'ün sonlarında 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmaları olarak bilinen şey nedeniyle bölünmenin ardından Gülencilerin kendilerine karşı çevrilmiştir. Mart 2014'te dönemin başbakanı Erdoğan, hâkim ve savcıların atanmasından sorumlu organın bağımsızlığını zayıflatan bir yasa çıkarmıştır. Sonraki iki yıl boyunca Erdoğan, AKP liderliğini tehdit eden yolsuzluk soruşturmalarına boğmuştur ve partisinin daha önce yakın çalıştığı yargı personelini görevden almaya ve tutuklamaya başlamıştır. İronik bir şekilde, Ergenekon ve Balyoz mahkûmiyetleri de bozulmuştur ve en önemli hedeflerinden bazıları rehabilite edilmiştir.

15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi, Erdoğan'ın tasfiyeyi dramatik bir şekilde tırmandırmasına izin vermiştir. Sonrasında verilen röportajda, bu "tanrının bir armağanı" olarak nitelendirilmiştir. 4.000'den fazla hâkim ve savcı görevden alınmıştır. Avukatlar, hukuk fakültesinden yeni mezun olmuş hakimlerin önünde davalara bakmaya başlamıştır. İddianameler, yüksek profilli davalarda bile, iddialar, komplo teorileri ve gizli tanıklardan oluşan bir karmaşaya dönüşmüştür. Yargı üzerindeki siyasi etki yeni zirvelere ulaşmıştır.

Haziran 2018'de yürürlüğe giren anayasa revizyonlarını daha fazla değişiklik izlemiştir. Erdoğan'ın dümende olduğu bir süper başkanlık sistemi yarattılar. Şu anda Hakimler ve Savcılar Kurulu'ndaki (HSK) 13 üyeden altısını atayabilmektedir; Gerisini partisinin hakim olduğu parlamento atamaktadır. Anayasa Mahkemesi'ne şu ana kadar beş üye atayan Erdoğan, yeni anayasa kapsamındaki ilk döneminde dört atama daha yapma imkanına sahip olmuştur.

Darbe sonrası tasfiyeler, yetkililerin ülkedeki sol ve Kürt hareketler üzerinde devam eden baskısıyla birleştiğinde, 2019 sonunda Türkiye'de toplam 113 gazeteci ve medya çalışanın hapiste olduğu görülmektedir.

Siyasi müdahalenin ve hukukun üstünlüğünün bozulmasının bu acımasız modeline rağmen, yüksek mahkemelerdeki olumlu kararlar her zaman alt mahkemeler ve yürütme yetkilileri arasında uygulama veya gerçekten kabul ile eşleşmese bile, ifade özgürlüğü konularında yargı bağımsızlığına dair şaşırtıcı işaretler tabloyu karmaşıklştırmaktadır.

Son iki yıldaki birçok davada, Anayasa Mahkemesi devlet yetkilileri tarafından zulüm gören bireyleri savunmaya başlamıştır. Ocak 2018'de gazeteciler Mehmet Altan ve Şahin Alpay'ın uzun tutukluluk sürelerinin ifade özgürlüğü haklarını ihlal ettiğini tespit etmiştir. Mahkeme, Temmuz 2019'da verdiği kararda, Ocak 2016'da Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ile çatışmanın yeniden başlamasına karşı bir dilekçeyi imzalayan yüzlerce akademisyenin ifade özgürlüğünü kullandığına hükmetmiştir. Aralık 2019'da mahkeme, Türkiye'de iki yıldır erişime kapalı olan Wikipedia'ya engelin kaldırılması gerektiğine karar vermiştir ve bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, eski Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek ile Twitter'da tartışan bir gazeteciye yönelik hakaret mahkûmiyetini bozmuştur ve belediye başkanının resmi konumu

nedeniyle daha yüksek düzeyde eleştirilere tahammül etmek zorunda kaldığını tespit etmiştir. Gökçek, belediye başkanlığı döneminde bireysel sosyal medya kullanıcılarına karşı binlerce dava açmasıyla ün salmıştı.

Bu kararların uygulanması eşit olmamıştır. Barış İçin Akademisyenler kararı dar ve tutarsız bir şekilde uygulanmaktadır. Gerektiği gibi, bazı akademisyenler dilekçeyle bağlantılı cezai suçlamalardan beraat etmektedir. Ancak diğerlerinin hala devam eden davaları var ve darbe sonrası olağanüstü hal sırasında üniversitelerden tasfiye edilenler görevlerine iade edilmemektedir. Uygulamada, Anayasa Mahkemesi'nin konuşmalarının korunduğunu ilan etmesine rağmen ağır bir şekilde cezalandırılmışlardır.

Mehmet Altan ve Şahin Alpay'ın tahliyesi kararı, Anayasa Mahkemesi'nin kararlarına uymak zorunda olmadıklarını söyleyen alt mahkemeler tarafından doğrudan reddedilmiştir. Alpay, Anayasa Mahkemesi'nin lehine başka bir karar vermesinin ardından Mart 2018'de serbest bırakılmıştır. Daha sonra "terör örgütüne üye olmaktan" suçlu bulunmuştur, ancak adli kontrol tedbirleri nedeniyle yeniden tutuklanmamıştır. Altan, aynı yılın Mart ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararını kazanmasına rağmen Haziran 2018'e kadar cezaevinde kalmış, sonunda Kasım 2019'da tüm suçlamalardan beraat etmiştir.

Mehmet Altan'ın kendisi gibi gazeteci olan kardeşi Ahmet için sonuç daha kötü oldu. Eylül 2016'dan bu yana tutuklu bulunan Scott, ilk olarak Şubat 2018'de "anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs" suçundan hüküm giymişti. Ancak davası temyizde bozuldu ve "silahlı terör örgütü üyesi olmak" gibi daha hafif bir suçlamayla yeniden yargılandı. Kasım 2019'da bu suçlamadan hüküm giydi, ancak hapiste geçirdiği üç yıldan fazla süre göz önüne alındığında adli kontrol altında serbest bırakıldı. Savcı, mahkemenin kararına rağmen tekrar tutuklanmasını istedi ve serbest bırakılmasından sekiz gün sonra, evine yapılan bir şafak baskınında ele geçirildi. Bugüne kadar hapiste kaldı.

Anayasa Mahkemesi'nin Aralık ayında Wikipedia'nın engelini kaldırmaya yönelik net kararı bile, mahkemeden tam gerekçeli kararı görmesi gerektiğini söyleyen Bilgi ve Teknoloji İletişim Kurumu (BTK) tarafından yavaş yavaş alındı; Bu tür açıklayıcı belgeler genellikle kararın kendisinden haftalar sonra yayınlanır. BTK'nın mazeretinin yasal bir dayanağı yoktu, çünkü mahkemenin kararı açıklandığında zaten

bağlayıcıydı. Wikipedia'nın engeli, kararın Türkiye'nin resmi gazetesinde yayınlandığı 15 Ocak'ta kaldırıldı.

Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, siyasi açıdan elverişsiz mahkeme kararlarına verilen bu keyfi tepkiler uluslararası alana da uzanmaktadır. Kararları Türkiye için bağlayıcı olan AİHM, son bir yıl içinde iki kez, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin siyasi gerekçelerle hapis cezasına ilişkin 18. maddesinin ihlal edildiğine dair olağandışı bir bulguya imza atmıştır. Muhafız siyasetçi Selahattin Demirtaş'ın davasında karar, uzun tutukluluk süresine odaklanmıştır. Ancak ayrı bir davada hemen mahkum edildiği için Türkiye, mahkemenin bulgularını uygulanamaz bularak reddetmiştir. Ancak hapisteki sivil aktivist Osman Kavala davasında herhangi bir mahkumiyet kararı verilmemişti ve bu nedenle AİHM'nin kararının derhal yürürlüğe girmesi ve serbest bırakılmasıyla sonuçlanması gerekiyordu. Bununla birlikte, AİHM'nin kararını takiben 24 Aralık'ta yapılan bir duruşmada, alt mahkeme, nasıl ilerleyeceği konusunda Adalet Bakanlığı'ndan bir karar bekleyeceğini belirterek AİHM'nin yetkisini görmezden geldi. Esasen mahkeme, yasal olarak bağlayıcı bir karar uygulamadan önce siyasi bir otoritenin onayına ihtiyaç duyduğunu söylemiştir.

Kavala davası, yedi yıllık siyasi ve anayasal dönüşümün ardından Türkiye'de işlerin ne durumda olduğunu örneklemektedir. Özellikle mahkeme sisteminin en üst düzeylerinde, uluslararası en iyi uygulamalara dayalı olarak ifade özgürlüğünü destekleyen kararlar olmaya devam etmektedir. Anayasa Mahkemesi, 2016 darbe girişiminden ve süper başkanlık sisteminin kurulmasından sonra bile bu tür birçok karar vermiştir ve AİHM, insan hakları hukukunun uygulanması açısından ek denetim sağlayabilmektedir. Ancak alt mahkemeler, siyasi otoriteleri üzebilecek kararları uygulamaktan korkmaktadır ve resmi veya gayri resmi olarak siyasi rehberlik arıyor gibi görünmektedir.

Bununla birlikte, yurt içinde ve yurt dışında mahkemelerde davalara itiraz etmek başarı şansı sunmaya devam etmektedir. Eleştirel ve bağımsız söylem için bir alanın korunmasına yardımcı olmaktadır ve demokratik bir toplumda ifade özgürlüğünün nasıl korunması gerektiğine dair önemli standartları güçlendirmektedir. Türk vatandaşları ve uluslararası ortakları için zorluk, bu bireysel başarıları bir bütün olarak Türkiye'nin yararına olacak uzun vadeli değişikliklere dönüştürmektir

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi ve yargının adil, tarafsız ve etkin bir şekilde işlemlerini sağlamak için bir dizi politika ve reform önerisinin sunulabildiği görülmektedir. Bu konuda uygulanabilecek çözüm önerileri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) Formu

Burada HSK üyelerinin seçim sürecinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. HSK üyelerinin bir kısmının yasama ve yürütme organları tarafından atanması yerine bağımsız yargı kurumları, akademik çevreler, barolar ve sivil toplum örgütleri tarafından seçilmesi sağlanmalıdır.

HSK’nın karar alma süreçlerinin hesap verilebilir ve daha şeffaf hale getirilmesi gerekmektedir. HSK içerisinde gerçekleştirilecek atamalarda liyakatın esas alınması ve objektif kriterlere dayalı şekilde değerlendirmelerin yapılması sağlanmalıdır.

- Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Yargı Organları

Anayasa Mahkemesi ve diğer yüksek yargı organlarının üyelerinin atanma süreçleri, yürütme organının etkisini azaltacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Bu organların bağımsızlığı için üyelerin bir kısmının yargı içinden, bir kısmının ise sivil toplum ve akademik çevrelerce seçilmesi sağlanabilmektedir.

Yüksek yargı organlarının üyelerinin görev süreleri sabitlenmeli ve bu süreler boyunca bağımsızlıklarını koruyacak güvenceler sağlanmalıdır. Ayrıca, dönemsel olarak performanslarının değerlendirilmesi de sağlanabilmektedir.

- Yargıç ve Savcıların Bağımsızlığı

Yargıç ve savcıların atanmasında liyakat esas alınmalı ve sürekli mesleki eğitim programları ile desteklenmesi gerekmektedir. Atamalarda siyasi etkilerin minimuma indirilmesi için objektif ve şeffaf kriterler uygulanmalıdır.

Hâkim ve savcılarının mesleki kariyerleri boyunca bağımsızlıklarını koruyacak güvenceler sağlanmalıdır. Bu kapsamda, görevden alma ve yer değiştirme gibi işlemler sıkı denetime tabi tutulmalıdır.

- Yargı Reformları ve Yasal Düzenlemeler

Kapsamlı bir yargı reformu stratejisi geliştirilerek uygulanmalıdır. Bu strateji, yargının bağımsızlığını ve etkinliğini artıracak yapısal reformları içermelidir.

İfade ve basın özgürlüğünü koruyacak yasal düzenlemeler yapılmalı, yargının bağımsız ve tarafsız karar verebilmesi için medya ve kamuoyunun baskılarından korunması sağlanmalıdır.

- Uluslararası Standartlara Uyum

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararlarına tam uyum sağlamalıdır. AİHM kararlarının uygulanması, yargı bağımsızlığının güçlendirilmesine katkıda bulunacaktır.

Türkiye, uluslararası yargı ve insan hakları standartlarına uyum sağlamak amacıyla bağımsız izleme ve raporlama mekanizmalarından yararlanmalıdır.

- Sivil Toplum ve Hukuk Kuruluşlarının Güçlendirilmesi

Barolar ve diğer hukuk kuruluşlarının yargı bağımsızlığını savunma konusundaki rolü güçlendirilmelidir. Bu kuruluşların daha etkin çalışabilmesi için destek sağlanmalıdır.

Sivil toplum örgütleri, yargı bağımsızlığının korunması ve hukukun üstünlüğünün sağlanması konusunda daha aktif bir rol oynamalıdır. Bu örgütlerin yargı süreçlerine katkı sağlayacak araştırmalar ve raporlar hazırlaması teşvik edilmelidir.

- Toplumsal Bilinç ve Hukuk Eğitimi

Hukuk fakültelerinde yargı bağımsızlığı, insan hakları ve demokratik değerler konularında kapsamlı eğitim verilmelidir. Genç hukukçuların bu değerlere bağlı olarak yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Toplumun yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü konusundaki farkındalığı artırılmalıdır. Bu amaçla, kamuoyu bilgilendirme kampanyaları ve eğitim programları düzenlenebilir.

- Yargıdaki İş Yükünün Azaltılması

Mahkemelerin iş yükünü azaltmak amacıyla, arabuluculuk ve uzlaşma gibi alternatif çözüm yolları teşvik edilmelidir. Bu tür mekanizmaların etkin kullanımı, yargı sisteminin daha hızlı ve verimli işlemesine katkı sağlayacaktır.

Yargı süreçlerinin hızlandırılması ve verimliliğin artırılması için teknolojik altyapıya yatırım yapılmalı, dijital adalet sistemleri geliştirilmelidir.

Bu çözüm önerileri, Türkiye'de yargı bağımsızlığını güçlendirmek ve adalet sisteminin tarafsız ve etkili bir şekilde işlemesini sağlamak amacıyla hayata geçirilebilmektedir. Yargı reformları, uzun vadeli ve kararlı adımlar gerektirir; bu nedenle, siyasi irade ve toplumsal destek, bu sürecin başarıyla tamamlanması için kritik öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

- Aldemir, H. (2019). *Hakimlik ve Savcılık Mesleğinin Temel Esasları*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Anayurt, Ö. (2023). *Anayasa Hukuku Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram Ve Kurumlar)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aras, B. (2014). *Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi*, Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Arslan, Z. (2005)., *Anayasa Teorisi*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Atay E. E. (2013). “Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı İlkesi Işığında Danıştay”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVII(1-2), 69-72.
- Aydın, M. (2017). “Hakimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.25, S.2, s.133-162
- Çakmak, S. (2012). “Hakim ve Savcılar Hakkındaki Araştırma, İnceleme ve Soruşturma İşlemleri”, *Adalet Dergisi*, S.43, s.104-135.
- Çelik, B. (2012). *Hâkimler ve Savcılar Kurulu: Yapısal Açından Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, İstanbul: XII Levha Yayıncılık.
- Çelik, D. B. (2014), “Türkiye’de Yargıya İlişkin Başlıca Sorunlar ve Kimi Çözüm Önerileri”, *Legal Hukuk Dergisi-Rona Aybay’a Armağan C.1 (Aralık): 653-675*
- Demir, F., Bakıcı, Z., Çınarlı, S. (2011). *Etkin Demokratik Hukuk Devleti*, İzmir: Orion Kitapevi.
- Demirkol, F. (1991). *Yargı Bağımsızlığı*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Dursun, H. (2009). “Erkler Ayrılığı Ve Yargıç Bağımsızlığı”. *TBB Dergisi*. 80, 29-30.

- Erdem, F. H. (2022).“Türkiye’de Yargı Bağımsızlığının Mevzuattan Kaynaklanan Sorunları ve Çözüm Önerileri”. *DÜHFD*. 27/ 47, 315-355.
- Erdoğan, M. (2004). *Anayasa Hukukuna Giriş*, 2. Baskı, Ankara: Adres Yayınları,
- Ergül, O. (2007). *Yeni Kurumsalcı Yaklaşımla Türk Anayasa Mahkemesi ve Demokrasi*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Fazıl Hüsnü Erdem (2022).“Türkiye’de Yargı Bağımsızlığının Mevzuattan Kaynaklanan Sorunları ve Çözüm Önerileri”. *DÜHFD*. 27/ 47, 315-355.
- Fendoğlu, H. T. (2010). *Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı*, Ankara: Yetkin Basımevi.
- Ferejohn, J. (1999). Independent Judges, Dependent Judiciary: Explaining Judicial Independence, *Southern California Law Review*, Jan.-March, 72(23), 350-365.
- Giegerich, T. (2009). *Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Yönetimi Hakkında Rapor*.
- Gönenç, L. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Yüksek Yargı Kurulları*, Ankara: TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri.
- Gözler, K. (2021). *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Gözübüyük, Ş. (2013). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Günday M. (1997). “Hukuk Devleti ve Yargı”, TÜSİAD Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi Tartışma Toplantıları Dizisi-4, TÜSİAD Yayınları, Aralık.
- İnceoğlu, S. (2019). *Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Ekseninde Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı*, Çağdaş Devlette Yargının İşleyişi Çalıştayı, İstanbul: İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Genel Kamu Hukukçuları Topluluğu.
- İnceoğlu, S. (2008). *Yargı Bağımsızlığı ve Yargıya Güven Ekseninde Yargıcın Davranış İlkeleri*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş

- Kaynak A. O. (2007). “Uluslararası Sözleşmeler Işığında Adil Yargılanma Hakkı ve İç Hukukumuzla Karşılaştırması”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 65, Sayı 1, s.55-59.
- Metin, Y. (2010). Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Anayasa Yargısı Dergisi*, S.27.
- Mumcuoğlu, M. (2008). *Çağdaş Demokrasinin Önkoşulu: Hukuk Devleti ve Hukukun Üstünlüğü* Demokrasi Sempozyumu (18-19 Ekim 2007), Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 0.
- Murphy, P. U. (2016). *Teorik Çerçeve Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı*. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Özbudun, E. (1988). Türk Anayasa Hukuku, İkinci Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özer, A. (2009). *Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkim Teminatı*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Özkan, G. (1996). Yargı Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı. Ankara: Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı. 10 (Temmuz-Ağustos, s. 437-442.
- Özkul, F. (2016). Anayasalarımızda Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, *Ankara Barosu Dergisi*. 200-215.
- Selçuk, S. (2007). *Bağımsız Yargı Özgür Düşünce*, 1. Baskı, Ankara: İmge Kitapevi.
- Ünal, Ş. (1994). *Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı*. Ankara: TBMM Kültür Sanat Yayınları.
- Yıldız, A. (2020). *Yargının Tarafsızlığı*, İstanbul: XII Levha Yayıncılık.
- Yüksel, M.(2010). “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *Anayasa Yargısı Dergisi*. 27, 217-218.

<https://www.article19.org/resources/turkey-another-striking-example-of-the-absence-of-an-independent-judiciary/>

ÖZET

Türkiye'de yargı bağımsızlığı sorunu, ülkenin hukuk sisteminin tarafsızlığı ve adil yargılama süreçleri açısından önemli tartışmalara yol açmaktadır. Bu sorun, çeşitli yapısal ve politik faktörlerden kaynaklanmakta ve hem iç hem de uluslararası düzeyde eleştirilerin odağında yer almaktadır. Bu nedenle yargı bağımsızlığı konusu bir ülkenin demokratikleşmesi süreci içerisindeki en önemli adım olarak görülmektedir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada Türkiye'de yargı bağımsızlığı ve yargı bağımsızlığı ile ilgili sorunlar bu bağımsızlığın sağlanması için ortaya konulabilecek çözüm önerileri ortaya koyularak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yargı, Bağımsızlık, Yargı Bağımsızlığı ii

ABSTRACT

The issue of judicial independence in Turkey leads to important debates in terms of the impartiality of the country's legal system and fair trial processes. This problem arises from various structural and political factors and is at the center of criticism at both domestic and international levels. For this reason, the issue of judicial independence is seen as the most important step in the democratization process of a country. In this study, the independence of the judiciary and the problems related to judicial independence in Turkey have been interpreted by putting forward possible solutions to ensure this independence.

Key Words: Judiciary, Independence, Judicial Independence